

Csendben Isten előtt.

Egy lelkipásztor önvallomásai.

Csel. 20, 17—36.

11. Jobb adni, mint venni.

„Senkinek ezüstjét, vagy aranyát, vagy ruháját nem kívántam: Sőt magatok tudjátok, hogy a magam szükségeiről és a velem valókról ezek a kezek gondoskodtak. Mindenestől megmutattam néktek, hogy ily módon munkálkodva kell az erőtelenekekről gondot viselni, és megemlékezni az Úr Jézus szavairól, mert ő mondá: Jobb adni, mint venni.“

Ez a páli önvallomás, azt mondhatjuk, csaknem az egész egyháztörténetet megszegyeníti. Mert ugyan hányan akadtak apostolok, püspökök, pásztorok, papok, szerzetesek és evangélisták, akik valóban két kezök munkájával tartották el magukat és a szó szoros értelmében ingyen prédikálták az evangéliumot?! Ez a tökéletesen végrehajtott „ingyen“ Pálnak állandó dicsekvése. Inkább meghalni kíván, semhogy róla lemondjon (I. Kor. 9, 15.). Tehát tudatában van ennek az „ingyennek“ a nagyságával!

Lenyűgöz ma is, minket is. Hasztalan minden ellene szóló elmefuttatásunk, mint például: akkor más világ volt; léhűtő vándortanítóktól kellett magát megkülönböztetnie; jobb, ha az ember egészen a lelkeszi hivatásának él; az apostol maga is jogosnak tartja, hogy a nyáj eltartsa pásztorát, és így tovább. Egyetlen gondolatunk, magyarázatunk se ment meg a szegény pirjától. Végre is minden gondolon, magyarázaton túl ő ingyen prédikált, mi pedig nem prédikálunk ingyen! Ő elvileg jogosnak tartotta a gyülekezettől való eltartatást, de a gyakorlatban lemondott róla; mi meg legfeljebb elvileg mondunk le róla, a gyakorlatban pedig élünk vele, sőt sokszor nagyon is élünk vele.

Erőszakoljuk talán az ő utánczását? Semmiképpen. Vállaljuk a szegényt. Ami neki megadatott, nekünk nem adatik meg.

De ha már nem tudunk úgy adni, hogy viszont ne kapnánk érte, még mindig bőséges alkalmunk van megbizonyítására az Úr ígéjének: Jobb adni, mint venni. Többet tenni, mint ami híványbéli kötelességünk; aránytalanul kedvezni az erőtelenekeknek; örömmel dolgozni mások helyett is; nem irigykedni arra, akinek nagyobb a fizetése, jobb a ruhája, fényesebb a „szerencséje“; jogos járandóságról is imitt-amott lemondani. Egyszóval megfordítani a szokott rendet: a jobb venni, mint adni gyakorlatát!

Ha nem prédikálhatunk is ingyen, mert nem adatott meg nekünk ez a dicsekvés, azért még kötelező érvényű reánk nézve is, dicsőség fényességétől megfosztottan is az ige: Jobb adni, mint venni!

Scholz László.

A dolgozó szobában.

Az evangélikáció kérdéseiről.

(Folytatás.)

4. Az evangélikáció kérdése körül némi vita folyt 1938 első felében az Evangélikus Élet hasábjain.¹³⁾ Zulauf Henrik „Evangélikus evangélikáció” című cikke váltotta ki. Az igazi, tárgyilagos vita elkerülhetetlen velejárója az élet fejlődésének. Mégis ennek a vitának két szempontból nem tudunk osztatlan szívvel örülni. Egyrészt olyanok között folyt a vitatkozás, akik mind örülnek az evangélikációnak. Mennyire szükséges lenne, hogy azok is nyíltan síkra szálljanak, akik ellenzik, mégpedig nem személyes okokból, vagy kishitűségből, hanem teológiai érvekkel és élő kegyességük alapján. Az ilyen házi vitákat nem nyilvánosan kell elintézni, hanem egymás között, testvéri beszélgetésben és tusakodásban. Kívülálló ugyanis csak azt a benyomást szerzi, hogy a „hívők” is veszekesznek, az ügy vallja kárát, hogy sokan magától az evangélikációtól elidegenednek. Másrészt a vita nem az evangélikáció égető főkérdései körül zajlott, hanem jobbadán csak a módszer kérdése körül forgott. Holott ha tisztázták volna az alapvető szempontokat és feladatokat, a módszer is gyümölcsözőbben vált volna beszélgetés tárgyává. Az összefogó szempontok, a nagy egész elmosódott volta miatt nem lehetett igazán megvitatni a lélektani hatás eszközeinek, azután a humoroknak stb. alkalmazása módját és jogosultságát.

Mindkét oldal kifogásaiban és megállapításaiban sok az igazság, mégis az a benyomásom, hogy nem ugyanarról beszéltek. Mindaddig két malomban őrölünk, amíg világosan meg nem különböztetjük az evangélikációnak két egyenrangú, egyformán fontos, de egymástól határozottan elütő formáját.

Az egyiket hívhatjuk talán *úttörő* evangélikációnak. Olyan embereket akar Krisztushoz elvezetni, akik keresztségük ellenére teljesen elidegenedtek a keresztyénségnek még a külső kötelekeitől is, akiknek már semminemű kapcsolatuk sincsen az egyházi élettel, talán már egyházi adót sem fizetnek, még nagypénteken sem mennek istentiszteletre, évtizedek óta nem voltak úrvacsorát venni az oltárnál.

A modern világ kialakulása, az ipari forradalom, nagyvárosok és azokban hatalmas munkástömegek keletkezése, a művelő-

¹³⁾ Zulauf Henrik: Evangélikus evangélikáció. Evang. Élet VI, 7. 1938. február 12. Dezséry László: Evangélikáció. VI, 9. febr. 26. Fuchs János: Az evangélikáció elő- és utómunkálatai. VI, 10. márc. 5. Zulauf Henrik: Evangélikus evangélikáció. VI, 12. márc. 19. G. L.: Az amerikai új evangélikáció. VI, 13. márc. 26. Kemény Péter: Előkészítés az evangélikációra. VI, 13. márc. 26. Kemény Péter: Előkészítés az evangélikációra. VI, 14. apr. 2. Weinberger Gusztáv: Magyar evangélikáció. VI, 20. máj. 14.

dés és társadalmi élet rohamos elvilágiasodása, vallásalapító szellemi és politikai eszmék hatalmas elterjedése, teljesen e-világi vallásosság elburjánzása, a hitetlen természettudományi gondolkodás stb. egyre több embert, egyre hatalmasabb csoportokat szakít el az evangélium világától és taszít bele egy Isten nélküli, sőt Isten-ellenes szellemnek ígészetébe.

Nyitott szívű és missziói felelősségtől égő lelkek kénytelenek voltak számolni ezzel a helyzettel és az egyház kezdetűl fogva folyó evangélizációs munkáját az új viszonyok között egészen új formában kellett végezniök. Ilyen körülmények között valóban nem emberi akarnokságból vagy egyéni ötletből, hanem Isten vezetésének engedelmességgel indul meg az evangélizáció modern formája: a harc a modern szellem és az újkori pogányság ellen. Van ennek az úttörő evangélizációnak kétségtelenül új jellege is, de ez teljesen a merőben új történeti helyzet függvénye. A XVIII. századi Angliában, majd a XIX. századi Németországban tűnt fel először a történetet színpadán olyan hatalmas tömeg, amely megkeresztelt létére sem tartott semmilyen élő, közvetlen, személyes kapcsolatot az evangéliummal, az egyházi élettel, hanem egészen elmerült az anyagi javak és élvezetek keresésében.

A metodizmus kezdete, Wesleyék és Withefield munkája az evangéliumnak az előretörése a sötétség birodalmába és az evangélium hatalmának a megbizonyosodása. Utat törtek a világ bozótjában és vadonában az evangélium számára. Szándékuk szerint az egyház számára is, csak az akkori megmerevedett, kiszikkadt, lelkevesztett anglikán egyház nem merte Istentől elfogadni az ébredés nagy ajándékát. Ezzel nemcsak önmagának ártott nagyon sokat, de az ébredést is veszélyeztette, mert szekta-sorsba taszította.

Hogyan ment végbe ez az úttörés? Az evangélisták kimentek a terekre, parkokba, piacra, oda, ahol éppen összeverődött a forradalmi hangulatú, lázongó tömeg és ott hirdették az evangéliumot. Nyilvánvaló, hogy a népnek, sőt az utcának a nyelvén kellett beszélniök, hogy megértsék őket. Az is természetes, hogy megragadó, fordulatos, szemléletes, foglyul ejtő, valóban lebilincselő módon kellett megszólaltatniök az evangélium hívogatását. Amikor közbeszólások, káromkodások, faragatlan élcelődések zavarták meg az ígéhirdetőt, csak az tudta igazán szolgálni az ige ügyét, aki talpraesetten, leleményesen vissza tudott vágni, a keresztyén szívet eltöltő humorral, eleven értelemről kipattanó szellemmel élet tudta venni az alkalmatlankodásnak, sőt meglepő fordulattal új élt és erőt kölcsönözni híradásának.

Wichern ugyancsak ezt az úttörő evangélizációt tartotta a belmisszió szívének. Kedves szavajárása volt, hogy a házak tetejéről kell bekiáltani Isten mentő üzenetét a világ lármájába és forgatagába. Ezt gyakorolta a Stöcker Adolf által alapított berlini evangélikus városi misszió is. Olyan nagy evan-

gélikus egyéniséget tud még napjainkban is felmutatni ez az úttörő evangélizáció, mint Dannenbaum lelkész.

A hétköznapiak, sőt a nép nyelvének alkalmazása, a hallgatók eszejárásának, gondolatvilágának beható ismerete, a lelkek megragadására való törekvés, a humor stb. nem angolszász tulajdonság, nem is a methodista szektaprédikátorok jellemzője, hanem lényeges kelléke minden úttörő evangélizációnak és minden missziói munkának.¹⁴⁾ Nálunk azért szokatlan és azért hat idegenül, mert még nem nőtt meg eléggé a felelősségünk a Krisztus nélkül sínylődő és a biztos kárhozatba rohanó tömeg iránt, nem szorongat minket eléggé Krisztus mentő szeretete, hogy odamenjünk az elveszettekhez. Hiányzik a bátorságunk és merészségünk, hogy mint a diadalmas Krisztus seregének tagjai megtámadjuk a sötétségben tántorgó világot és meghódítsuk az önmagukkal eltelt, saját eszméiket bálványozó vagy kiábrándult, elfásult, csalódott sokaságot.

Az evangélizáció másik formáját talán úgy nevezhetnők, hogy *arató* evangélizáció. Ez olyanokhoz fordul, akiknek van kapcsolatuk az egyházi élettel, vagy öntudatos evangélikusok, akik büszkén emlegetik őseik hősiek áldozatosságát, akik családi hagyománynak, megszentelt szokásnak tartják, hogy evangélikusok, világért nem adnának reverzálist, megfizetik az egyházi adót, szívesen vitáztatnak más felekezetűekkel, érdeklődnek az egyház külső dolgai iránt, beszélgetnek is róla, de nem hisznek Krisztusban, vagy olyanokhoz közeledik az evangélizáció, akik templomos keresztyének, de nem hallgatói az élő ígének és nincs élő összeköttetésük az íge és imádkozás által Istennel, akik nem bizonyosak bűneik bocsánata felől és nem tartják életüket hálaáldozatnak, teljesen másoknak való szolgálatnak.

Az *arató* evangélizáció *izig-vérig egyházi szolgálat*. Az úttörő evangélizáció mindig a keresztyénség dolga, ritkán lehet határozott konfesszionális jellege. A Krisztushoz vezetett, keresztségük ajándékára ráébresztett embereket ahhoz az egyházi közösséghez küldi, amelyhez névleg tartoztak csak eddig, de amelynek ezentúl élő tagjává válhatnak. Viszont az arató evangélizáció csak *hitvallásos alapon lehetséges és teljesen gyüleke-*

¹⁴⁾ Félreértések elkerülése végett meg kell jegyeznünk, hogy az úttörő evangélizáció jellemvonásai nem mindig érvényesültek ígeszerűen, az evangélium ügyének megfelelően. A methodista prédikátorok, különösen nálunk pl. valóban szükkeblűen, egyoldalúan, elgépiesítve, kaptafa módjára, receptszerűen gyakorolják. Ez azonban nem az úttörés velejárója, hanem az „emberinek” az előtérbe nyomulása. Azonban azt is meg kell látnunk, hogy az „emberinek” ilyen vagy olyan formában való belopódzkodása nemcsak az evangélizációt, hanem a rendes egyházi szolgálatot is fenyegeti. A Lélek munkáját ezer kísértés környékezi, mervé megkötésbe vagy féktelen szabadosságba akarja zúllasztani. Nincs egyetlen olyan munkamódszer és szolgálat sem, még a legegységesebb sem, amelyben ne kellene szakadatlanul harcolnunk az „emberi”, önmagunk ellen.

zeti munka. Kiegészítője, segítője, ösztökélője és példamutatója a rendszeres, állandó gyülekezeti lelkipásztori szolgálatnak.¹⁵⁾

Miben áll ez az arató evangélizáció? Isten eszköze akar lenni a lelki aratásban. Mert nem elég, ha folytonosan csak vetünk. Szinte azt mondhatjuk, hogy a szokványos és hagyományos egyházi munka nem más, mint szakadatlan magvetés. Úgy gondolkoztunk, hogy az igét kell hirdetnünk, mennél tisztábban, mennél elevebben, mennél közvetlenebbül a szívekhez szólóan. Az ige majd elvégzi munkáját. A Szentlélek dolga az aratás: a megtérítés, felébresztés, a hitre juttatás, az újjászületés, az üdvösség felől való igazi megbizonyosítás. Megfeledkezünk azonban a reformáció alapelvéről a rajongókkal szemben: a Szentlélek mindig a hirdetett ige által, mindig külső eszközökkel, mindig emberi eszközök közvetítésével munkálkodik. Mégpedig nemcsak a magvetésben, hanem az aratásban is. A Szentlélek hitet ébreszt, embereket Krisztushoz vezet, nála megtart, gyülekezetet és testvéri közösséget épít, életet megszentel, jócselekedetekben gyümölcsöt terem. Mindebben megkívánja szolgálatunkat. A lelkipásztorlás nemcsak addig tart, míg egy lélek közeledik a szoros kapuhoz, nemcsak hívogatás a dolgunk, hanem az igazi pásztori szolgálat ott kezdődik, amikor valaki túl van már a szoros kapun és a keskeny úton jár. Az új életben van a legnagyobb szüksége az embernek vezetésre, segítségre, testvéri támogatásra, mert az igazi kísértések csak most ostromlják, hogy eltántorítsák Krisztus mellől vagy megrontsák új életét.

Milyen a viszonya az arató evangélizációnak a gyülekezeti lelkészi szolgálathoz? Szolgálja a gyülekezeti munkát, közelebb-ről a lelkész tisztéből folyó tevékenységet. Gyakorlatilag azt jelenti ez a megfellebbezhetetlen elv, hogy csak ott kerülhet sor gyülekezeti, vagyis arató evangélizációra, ahol a lelkész kéri és hívja az evangélistát és ahol ez a munka előbbreviszi a gyülekezet tagjait az öntudatos hívó életben. A leghatározottabban kell kidomborítanunk a gyülekezeti igehirdető szolgálat elsőbbségét és csorbitatlan nélkülözhetetlenségét. Evangélizáció nélkül szükség esetén megmaradhat Krisztus nyája, de rendszeres igehirdetés és lelkipásztori gondozás nélkül semmi körülmény között sem. A Szentlélek állandó munkájának rendes eszköze a lelkipásztor, mindaddig, amíg valóban az evangéliumot hirdeti. Csak ahol nem az evangéliumot vagy ahol nem tisztán az evangéliumot hirdetik, ott pusztul el Krisztus gyülekezete és lesz belőle valamilyen emberi vallásos-jogi testület.

Milyen szolgálatot végez, tehet az evangélizáció rendkívüli

¹⁵⁾ A magyar ébredés szolgálatát az első korszakban az korlátozta, hogy az úttörő evangélizáció magatartását és módját valójában egyházas keresztyének között gyakorolta és kevés kísérletet tett arra, hogy a nálunk is meglévő Krisztus nélküli tömegeket nyerjen meg. A második korszak ígéretes indulása az, hogy az egyházakban arató evangélizáció kezdődik, egyházi célkitűzéssel és felelősséggel. Hátra levő feladat azonban az igazi magyar úttörő munka.

munkája a gyülekezeti lelkész és munkája számára? Elsősorban segíti magát a lelkészt, hogy újra meg újra felismerje és gyakorolja igazi felelősségét a reájabizottak lelki üdvösségeért, ráeszmélteti az evangélium központjára, az élő Krisztus győzelmére, uralmára, lelkére köti a Biblia világába való folytonos elmélyedést, megnyitja szemét gyülekezete tagjainak lelki állapotával szemben, eszközzé formálja az igazi gyülekezeti közösség kialakulásának és megerősödésének hathatós szolgálatára. Micsoda magányos emberek a lelkészek! Mennyire ki vannak téve az elhidegülés, megalkuvás, az ige eltompulása veszélyének! Amíg más út és mód nem kínálkozik a lelkipásztorok testvéri közösségben élésének, addig nagy szolgálatot végez a lelkészek evangélizációja.

Megerősíti továbbá a lelkészt szolgálatának céljában és szándékában. Hány prédikáció hangzik el, amely mögül hiányzik a lelkész imádsága, hogy adjon ébredést általa Isten gyülekezetében! Hányszor szinte öncélú foglalatosság a bibliaórák és nem azért tartjuk, hogy eljussanak az üdvösségre híveink és bizonyosságot kapjanak felőle. A látogatásainknak is missziói jelleget kell kapniok, ugyancsak a hitoktatói munkának. Amennyiben értekezések hangzottak a szószékről, kénytelenek megszűnni; szép és mély gondolatok fejtegetése helyett történések, esemény lesz újra a prédikáció: Isten országa elközelget, megragad lelkeket és eltaszít, újjáformál és megkeményít. Határozott lesz a bűnbocsánat közlése és a közösségből való kirekesztés. Az egész gyülekezeti élet és munka határozott, biztos irányt és célt kap. Az igehirdetés szavai erőt és tüzet kapnak, melyek életet és hitet eszközölnek.

Végül, igazi szolgálata az arató evangélizációnak az, hogy sok előkészített és megérlelődött lelket iktat be Krisztus testének élő vérkeringésébe, akik eddig csak külsőképpen voltak tagjai, élő tagokká lesznek. A hangsúly a sokakon van. Rendkívüli kegyelmi idő az evangélizáció, amikor nagy, szemmel látható megújulásokat ajándékoz Isten. A csendes, hűséges lelkipásztori szolgálatot is megáldja Isten. Hány lélek van szerte gyülekezeteinkben, akiket Isten megtalált, akik felébredtek és hozzá megtérnek, anélkül, hogy meg tudnák mondani, hogyan s miképpen ment ez végbe. Isten munkája egyszerre csak nyilvánvalóvá lett, előttük is csoda, de egyszer csak bizonyosak lettek üdvösségük felől, drága lett számukra a Megfeszített, megtapasztalták Isten kegyelmét az ige hallgatásakor, a Biblia olvasásakor, megtelt szívük hálával keresztségükért, személyes összeköttetésbe kerültek imádságos életükben a mennyei Atyával. A rendes gyülekezeti szolgálat is elvezethet lelkeket arra, hogy elkezdjenek szívből imádkozni, valóban táplálék legyen nekik a Biblia, öntudatosan éljék a gyülekezeti életet. Néha azonban Istennek különös szándéka van egy néppel, egyházzal és ébredést hoz, amint néha eltaszít Isten magától valakit és megvonja tőle igéjét. Az arató evangélizáció rendkívüli, különleges szolgálatára tehát nem mindig kerül sor, nem lehet eltervezni,

akarni, programba iktatni. Isten szabad tetszésétől függ, hogy mikor akarja kiárasztani Szentlelkét különös mértékben. Mik a jelei Isten ilyen akarátának? Ha ad egy-két, vagy több evangélistát, felruhazza őket különleges kegyelmi ajándékkal, égő szívvel, teljesen neki odaszánt étellel, azután ha ad kicsiny imádkozó csapatot, vagy nagy imádkozó tábort, embereket, akiknek szívében felgyullad az elveszettek iránti szeretet lángja, akik magányosan és közösen tusakodnak imádságban a nagy ébredésért.

Isten munkájától függ az ébredés, de az ember hűtelenségén, engedtelenségén múlhat, hogy elalszik az ébredés tüze, elmosódik a határ a világ felé, hiáavalóvá válik a kegyelmi idő. Csak ott terem gyümölcsöt az evangélizáció, ahol lelkiismeretes, evangéliumnak megfelelő, odaadó, rendes gyülekezeti lelki munka folyik. Elengedhetetlen feltétele ez az evangélizációnak. Ahol a lelkész elhanyagolja tisztét, vagy a maga feje és jószándéka s nem az Úr vezetése szerint végzi, hiába várja, hogy a gyülekezeti bajokra csodaszer az evangélizáció. Ellenben az igazi igehirdetői és lelkipásztori munka váratlan gyümölcsöket kap, többre bizatást, nagyobb lehetőségeket az arató evangélizáció következtében.¹⁶⁾

5. Végül sort kell keritenünk az evangélizáció néhány megoldásra és kitisztálásra váró kérdésére. A legfontosabb a *tartalmi kérdés*. Az az evangélizáció kaphat helyet egyházunkban, amely valóban Krisztushoz, az élő győzedelmes Úrhoz vezet az embereket. *A bibliai Krisztus igaz megismerését szolgálta a reformáció központi tanítása: a hit által, merő kegyelemből való megigazítás hirdetése.* Minden igehirdetést, akár prédikáció, vallástanítás, bibliaóra, előadás-sorozat, lelkipásztori beszélgetés, akár úttörő vagy arató evangélizáció, ehhez a mértékhez kell mérni.

A lényeges az, hogy Krisztus ne mint törvényadó álljon az emberek szeme előtt, aki hitet és szent életet követel, hanem, mint Megváltó, aki *adja és osztogatja* a hitet és a megszentelt életet. A reformációnak két eljárása van ezzel kapcsolatban. Egyrészt: először a törvényt hirdette és amikor összetörtek a kemény szívek, kétségbe estek önmaguk fölött, akkor hangzott fel az evangélium a szorongatott, rettegő lelkiismeretek vigasztalására. Ezt a sorrendet vette át a pietizmus és a modern evangélizálás is, csak több érzelmi, hangulati, élménybeli tartalommal töltötte meg. Másrészt: elsősorban örömhírként hirdeti az evan-

¹⁶⁾ A Zulauf—Dezséry vita egymás mellé beszélése most lehet nyilvánvalóvá. Utóbbi inkább az úttörő, hálövető evangélizációt tartotta szem előtt, hiszen Stewart ilyen munkát végzett. Hallgatóinak zöme olyanokból rekrutálódott, akiknek édes-kevésközük volt Krisztushoz. Az előbbi viszont az arató, összegyűjtő, gyülekezeti evangélizációról beszél. (Ezt nevezték a németek Hilbert Gebhard nyomán „Volksmission“-nak. Emlékeztet ez a római egyház szerzeteseinek „missióira“.) Ennél a hallgatók zöme vallásos, egyházas érületű ember, aki azonban még nem jutott el az élő hitre. Ha figyelembe vesszük ezt az erős szempont különbséget, megvilágosodik előttünk mindkettőjük mondanivalójában a sok igazság, helyes gyakorlati megfigyelés és tanács.

géliumot, a bűnbocsánat csodáján, a keresztség felfoghatatlan nagy ajándékán épül fel az egész üzenet. Isten kegyelme elibénk jön, ingyenvaló módon új életet adott már nekünk. Ezután, ennek alapján mutatja fel bűnösségünket, mint ami nemcsak idegen, de ellenséges Istentől kapott életünkkel. A hitből folyik tehát a bűnbocsánat. A reformáció felismerése is világosan mutatja, hogy mennyire nem szabad sémákban gondolkozni, legkevésbé az evangélikációnál. A pietizmus áldásosan nagyon gyakran használta az első utat, nagyon tanácsos volna azonban a másikon is megindulni. Sok megfigyelés mutatja, hogy zúrzaravos lelki életű embereket, napjaink embereit mennyivel könnyebben meg tudja igazán ragadni a *reménységet hirdető és közlő evangélikálás*, mint az ítélet hirdetéséből való kiindulás. Tehát az evangélikáció sem lehet el, akárcsak az egyházi élet egyik életnyilvánulása sem komoly, igazi mélyenszántó, gyökeres teológiai munka és felkészülés nélkül.¹⁷⁾

Az evangélikáció és a gyülekezeti lelkészi szolgálat kapcsolata elvben világosan állott előttünk. Gyakorlatban azonban rengeteg égető feladatot, nyitott kérdést helyez lelkiismeretűnkre. Az evangélikáció sűrített igehirdetés. Nyomon kell követnie a rendes és rendszeres, tervszerű, céltudatos prédikátori szolgálatnak. Istentiszteleteken és bibliaórákon ki kell fejteni, szét kell bontani, részletezni mindazt, amit az evangélikáció nyújtott. Az evangélikáció az *evangélium egészével*, Isten teljes ajándékával és egész parancsával szembeállít. Hatalmas taszítással kilódít helyünkről, vagy előrevisz lelki fejlődésünkben, avagy kenyértörésre viszi a dolgot. A Krisztus elfogadása és a világgal való szakítás, önmagunk megtagadása azonban életté akar válni bennünk, gondolkodásunkat, akaratunkat, magunk tartását gyökeresen át akarja alakítani. Ehhez pedig már nem elég az erőteljes indítás, hanem gondos vezetés, tervszerű nevelés, személyes törődés kell. Ebben a szolgálatban a döntő helyet a gyülekezeti igehirdetés tölti be. Arra kell törekednie, hogy a hallott üzenetet valóban megemésszék az emberek, vérükké válják. A tömény tápanyagokkal nem lehet táplálkozni, azokat egyszerűsíteni, elkészíteni kell, alkalmazni a különféle szükségletekhez, hogy erővé válják.

Ehhez kapcsolódik azután, hogy az evangélikáció az evan-

¹⁷⁾ Nemcsak a tartalom kell gondosan dolgozni, hanem a „homiletikai formán” is. Fontos ez a prédikációnál is, elengedhetetlen azonban az evangélikációnál. A homiletikai forma: határozott gondolatmenet, tervszerű felépítés. Úgy kell elrendezni bizonyágtevésünket, hogy az valóban megfogja hallgatóinkat életük valóságában és egy bizonyos úton végig vezesse. Az íge mozgását kell felfedezni és azt követni hallgatóinkkal. Minden kibúvót, ürügyet, mentséget, megszokott vélekedést szóvá kell tennünk, de el is kell vágnunk, derüljön ki, hogy minden ellenvetés, kétely zsákcába vezet, nincs más út, mint odamenni és szembenézni a kereszttel. Itt dől el: hitre jutunk-e vagy sem. Ezt a bibliai szerkezetet kell gondosan tanulmányoznunk és nem lehet ezt a pillanat ihletére bízni. Nagyon tanulságosak Túróczy Zoltán gondolatvezetései e téren.

géliumot újszerűen, meglepően, vonzóan, megragadóan hirdeti. Erre szükség is van, hogy valaki meginduljon, előrehaladjon, vagy döntsön, illetve elmélyüljön a hitben járásban. Azonban ez az újszerű csak a maga helyén érvényesülhet. Az élet ritmusában nyomon kell követnie az állandónak, a maradandónak, a mindig ugyanegynek. Aki csak az újszerűséget, eredetiséget hajhássza, az szokató-éhségében visszaél az evangéliummal. Aki csak a megszokotthoz, régihez ragaszkodik, az beleroszódodik szinte észrevétlen az óember életformájába és letöri az evangélium mindenkori támadóéletét. Az igehirdetésben és az igazi liturgikus nevelésben ezt a helyes egyensúlyt kell megtalálnunk az újszerű és az állandóan való elmélyülés, a külső és a belső gazdagodás között. A liturgia lényege, hogy állandó formákban imádja és szolgálja Isten kegyelmét. Szakadatlan ismétlődést jelent az egyházi esztendőben, minden egyes istentiszteleten. De nem egyformaságot, mert a hálaadás és ösztökélés kimeríthetetlen mélységeit tartalmazza, amelybe egyre mélyebben bele lehet gyökerezni, el lehet mélyedni. A liturgikus nevelés hiánya nemcsak egészségtelenné, zökkenőssé, hullámszóvá és kapkodóvá tenné a keresztyén életet, de hatástalanná is. A belső élet külső kifejező és megnyilvánuló formáit is meg kell keresni, gyakorolni, különben formátlan, elmosódott, ereje vesztett lesz a mégolyan eleven hit is. *Az evangélizáció tehát megeleveníti a gyülekezeti igehirdetői és istentiszteleti szolgálatot.*

Végül szembe kell néznünk a legnehezebb gyakorlati kérdéssel. Hogyan szolgálhatja a kialakuló kisebb csoportok, közösségek élete az egész gyülekezet megújulását? Mindenek előtt világosan meg kell látnunk, hogy a kisebb közösségek kérdése felbukkan az evangélizáció előtt és nélküle is. Komoly lelkipásztor nem hagyja szétfolyni, a világgal elkeveredni nyáját. Az íge és az úrvacsora körül megpróbálja összegyűjteni, tömöríteni azokat, akik komolyan keresztyének akarnak lenni. Munkatársakra is minden lelkiismeretes lelkésznek feltétlenül szüksége van. A közös szolgálat is létrehoz közösségeket. Ehhez járulhat az evangélizáció, amely kétségtelenül rostáló, elválasztó hatást is gyakorol. Nyugtalanóság, szakadás, meghasonlás támadhat nyomán. Van veszedelem is az evangélizációban, amint, hogy az íge igazi hirdetése mindig veszedelmes.

Hogyan lehet elejét venni a bajoknak? Hogyan lehet erősíteni a gyülekezet közösség jellegét anélkül, hogy elkülönülések megosszák a gyülekezetet? *Erélyesen és tapintatosan fel kell venni az állandó harcot a lelki gőg ellen.* Mind a hívő kevéség, mind a hitetlen felfuvalkodással szemben. Lássuk meg világosan, hogy ez sohasem az igének a hatása, hanem mindig visszaélés vele szemben. Ez ellen nem vagyunk biztosítva. De ez megtörténik a rendes prédikációval is. Az ember hiúsága és önzése állandóan leskelődő kísértés. *Csak egy segítség van: hirdetni a tiszta ígét, ítéletével és ajándékával.* A méregfoga a kényes kérdésnek akkor van kihúzva, ha meg tudjuk értetni a Lélek erejében híveinkkel: elveszett és elkárhozott emberek ők,

akiknek *semmijük sincsen, csak merő kegyelemből élhetnek.* Félreérthetetlen világossággal kell elibük tárni, hogy az *alázatosság az ismertetőjele az igazi hitnek.* A felülről való szeretet nem fuvalkodik fel, hanem vállalja a közösséget az egész gyülekezettel, mindenkivel. Mások bűnét nem ítélgeti, hanem Isten elé viszi, magára veszi és elhordozza. Az ígéhirdetés mellett van még egy segítség: *munkát adni azoknak, szolgálattal megbízni azokat, akik szeretnének valamit tenni az Úrért.* Munkaközben jön rá csak amúgy igazában mindenki, hogy milyen nyomorult és haszontalan szolgál; csak ilyen alkalmakkor nőhet meg szemében a kegyelem megfoghatatlan csodája: A munkára való előkészület, a tervszerű együttműködés, a szerető ellenőrzés és testvéri melléállás pedig annyi lelkipásztori alkalmat kínál, amely mind az egyest, mind a közösséget meg tudja óvni mások lenézésétől, magát különbnek tartásától. A legfontosabb az, hogy meglássuk: Istennek több népe van, mint amennyit mi akármilyen nagy közösségben össze tudunk gyűjteni. Azután arra kell elszántan törekednünk, hogy ne emberi válaszfalak határolják el a közösséget. Az egyházban nincsen zárt közösség, bárki jöhet, mindenki előtt nyitva áll a részvétel. Egyedül az ige vonhat határokat: csak az marad kívül, aki nem akarja hallgatni és meghallani az ígét. De még az ilyen sincsen kívül a szeretet, az érte való imádkozás, a neki való szolgálat közösségén.

6. Befejezésül csak néhány szót.

Nincsen kizárólagosan szabadalmazott, egyedül biztos, csalahatatlan módszer sem az ígéhirdetésnél, sem a evangélizációnál. Isten élő egyéniségeket, fogyatkozásaikkal és képességeikkel együtt használ fel eszközül, ha teljesen odaszánják magukat szolgálatára. Ezért minden prédikátor és evangélista, aki közvetlenül az ígére figyel, Istenre hallgat, s nem másodkézből veszi mondanivalóját, nem utánozza mások eljárását: újszerűen, meglepően, eredeti módon, egyénien hirdeti az ígét és végzi munkáját.

Senki sincsen, aki eleve alkalmatlan a szolgálatra. Senki sincsen, aki eleve alkalmas reá. Arra van szükségünk, hogy kiki közülünk számot vessen önmagával. Magától senki sem jó ígéhirdető, senki sem evangélista. Isten azonban bárkit azzá tehet. Hiszen a Szentlélek kegyelmi ajándékairól van szó! Kérhetjük és elvehetjük ezeket felülről!

Isten sokkal több evangélistát adhat egyházunknak, mint ahányan ma szolgálnak. Megkérdeztük-e már Istentől: vajjon nem hív-e el engem is különleges szolgálatára? Talán csak azon múltott eddig, hogy Jónásként futunk Isten elől. Nem engedjük, hogy felébresszen minket, mert akkor meg kell változnia életünk módjának, le kell mondanunk sok mindentről, ami pedig drága nekünk.

Mindenkinek szól azonban az evangélizációs mozgalom tanulsága: kegyes fecsegés sokszor a mi prédikálásunk, mert az ígének csak egy zúgot adunk életünkben és nem teljesen szolgálatjuk ki magunkat Istennek. Egy csipetnyi evangéliumot

adunk az embereknek és ezzel beoltjuk őket, mint a csecsemőt egy csipetnyi himlővel. Ez a kis adag egyháziasság, ez a kevés vallásosság pedig immunissá teszi őket a teljes, az igazi, élő evangéliummal szemben.

Ne csonkítsuk meg az evangéliumot egyéni elgondolásaink szerint, hanem engedjük, hadd nőjön meg erejében, örömeivel, reménységgel. Szánjuk oda magunkat egészen az íge szolgálatára, a lelkek gondozására, hadd gyujtsa meg a Lélek szívünket lobogó lánggal: használjon fel ott és úgy, ahogyan neki tetszik. Ha nekünk nem is tetszik, ha keresztezi is terveinket, ha „odavisz, ahová nem akarjuk“: — „mi közöd hozzá? te kövess engem!“ (János 21, 18, 22.).

Dr. Urbán Ernő.

Egyházi esztendő a szószéken.

Szentháromság után a XVIII. vasárnap.

A vasárnap jellege. Az ógyházi evangélium (Máté 22, 34—46.) is a nagy parancsolatot állítja elénk. Ez adja meg a vasárnap jellegét: nem egyes parancsolatokat kell betöltenünk, hanem a parancsolatot.

A szószéki íge (Márk 10, 17—27.) **jelentése.** Központi kérdése: hogyan nyerhetem el az örök életet. Ez a kérdés azonban eleve helytelen. Az örök életet nem lehet *elnyerni*. Ennek törvényszabta útja: az összes parancsolatok megtartása, az ember számára járhatatlan. Az ifjú is, aki azt véli, hogy „mindezeket“ megtartotta, téved. Hiszen vagyont jobban szereti, mint Istent. Ezzel ép a fő parancsolatot nem tartja meg. — Másoknál más ponton, nem feltétlenül a vagyonnál, derül ki, hogy *képtelenek* a törvény útjának megjárására. Valóban, *lehetetlen* az embernek a maga erejéből elnyerni az üdvösséget.

Így lesz a törvény Krisztushoz vezető mesterré. Krisztusban tárul fel Isten „lehetetlen lehetősége“, mellyel könnyőrül emberi tehetetlenségünkön: a *kegyelem*. Nem elnyerjük hát az üdvösséget, hanem *kapjuk*, ingyen, kegyelemből.

A szószéki és oltári (Jakab 2, 10—17.) **íge egysége.** Az apostol is reámutat arra, hogy a törvényt nem lehet részleteiben megtartani. De míg az evangéliumban inkább a törvény „második használata“ érvényesül (Krisztusra vezető mester), addig itt inkább a „harmadik használata“ domborodik ki: a törvény a megigazultak életének normája.

Szentháromság után a XIX. vasárnap.

A vasárnap jellege. Az ógyházi evangéliumban (Máté 9, 1—8.) is hit és hitetlenség állanak szemben egymással. Itt is egy gyógyulás mutatja Jézus dicsőségét.

A szószéki íge (János 9, 24—41.) **jelentése.** Jézus, a világ világossága, *kinyilatkoztatja* isteni dicsőségét a vakonszületett meggyógyításában. Ez a kinyilatkoztatás egyben *ítélet* is. Mert Ő nemcsak világosság, hanem *botránykő* is, amely vettetett sokaknak elestére (v. ö. Ján. 1, 9—10). Csak

az láthatja meg az ő dicsőségét, aki hisz, aki belátja saját vakságát. Aki azt véli, hogy lát — s nem látja Jézust — az már megítéltetett (Ján. 3, 18—19).

Aki kinyilatkoztatást nyert s hitre jutott, *bizonyágtevésre* köteles. (30—33. v.) Az csak természetes, hogy ezzel magára vonja a hitetlen világ gyűlöletét. Jézus Krisztusban és Ómiatta szakad ketté a világ: hívőkre és hitelenekre.

A szószéki és oltári (Jakab 5, 13—20.) ige egysége. Az epistola inkább a hívő imádság által való gyógyításra helyezi a hangsúlyt. Csak ahol hitet talál, ott tud ma is Jézus gyógyítani.

Szentháromság után a XX. vasárnap.

A vasárnap jellege. Az ógyházi evangélium nem igen mutat összefüggést az eisenachival.

A szószéki ige (János 15, 1—8.) jelentése. *Egyedül Jézus Krisztusból él az egyház!* A vele való állandó közösség létének alapfeltétele. Az igével tisztítja meg újra s újra egyházát (utalás a közelgő reformáció ünnepe). Ennek a Krisztusban való életnek a célja: gyümölcstermés Isten dicsőségére. (Máté 5, 16).

Egész gyakorlatlan és konkrété kell azután beszélnünk arról, hogy mit jelent Jézus közösségében maradni (vessző-szőlőtő): Igehallgatás, imádság, szentséggel élés stb., és hogy mik a Lélek gyümölcsei (Gal. 5, 22).

A szószéki és oltári (Róma 14, 1—9.) ige egysége. Az epistola szintén a Krisztussal való közösséget és a gyümölcstermést hangsúlyozza. Csakhogy itt ez egészen konkrét vonatkozást nyer a felebarát szeretetszolgálatában.

Reformáció ünnepe.

Az ünnep jellege adva van.

A szószéki ige (János 2, 13—17.) jelentése. Szörnyű tévedés lenne engedni annak a kísértésnek, amelyet ez a textus kézenfekvő magyarázatával kínál. T. i. hogy a római egyház ellen mennydörögjünk, s magunkat a templomtisztító Jézus szerepébe képzeljük. Ez az ige is, mint minden ige, nem másoknak, hanem *nekünk* szól. Szó sincsen róla, mintha a katolikusok lennének a templomi árusok utódai, — mi pedig Jézuséi.

Tehát *nekünk* van szükségünk arra, hogy Jézus újra meg újra megtisztítson minket, az ő egyházát. Ez az igazi „semper reformari“. Erre egyedül Jézusnak van joga. Erre használta fel egykor eszközü a *reformátorokat* s akar felhasználni most is minket. Azt akarja, hogy az Ő egyháza „az imádság helye“, vagyis: Isten egyedülvaló uralkodásának tere legyen. Soli Deo gloria.

A szószéki és oltári (I. Kor. 3, 11—23.) ige egysége. Az epistola is erőteljesen aláhúzza: Jézus Krisztus az egyház egyetlen alapja. Ott romlik meg az egyház, ahol nem Reá építenek. S ott újul meg, ahol Őhozza visszatérnek.

Szentháromság után a XXI. vasárnap.

A vasárnap jellege. Az ógyházi evangélium (János 4, 47—54.) a Jézus *beszédének* való hitet hangsúlyozza. A hit az igébe kapaszkodik s nem a jelekbe és csodákba.

A szószéki ige (János 10, 23—30.) jelentése. Mivel az egyházi év vége felé vagyunk, Jézus itt nemcsak a Jó Pásztor, hanem az ítélő Bíró is. Azért nem hallgatunk az ő szavára, mert nem az ő juhai közül valók vagyunk. Ebben van az ítéletünk. Hitetlenségéért senki sem teheti Jézust felelőssé: az Ő beszéde és cselekedetei előttünk vannak, ezekben kell hinnünk. Ha nem, magunkra vessünk.

Akik hisznek, azok megmaradnak nála és ő megtartja azokat kezében. *Hit által Jézus kezében csodálatos menedékünk van* — ez az ige üzenete.

A szószéki és oltári (I. Thess. 5, 14—24.) ige egysége. Az epistola a Jézusban való megmaradást konkretizálja.

Groó Gyula

győri vallástanító lelkész.

Összekulesolt kézzel.

Régi magyar imádságok.

Közlj: Dr. Schulek Tibor.

Tizennyolcadik úrnapijára Szent Háromság nap után.

Máté 22, 34—46.

Úr Isten, mi mennyei szent Atyánk! Mi szegény, nyavalyás bűnösök vagyunk. A te akaratodat értjük, de erőtlenségünk miatt be nem teljesíthetjük. Erős a test és a vér mibennünk, a veszedelmes ellenség, az ördög sem hagy nyugodnunk. Ezokáért kérünk tégedet, adjad a te Szent Lelkedet a mi szívünkbe, hogy igaz hittel a te szent Fiadban, Krisztus Jézusban megmaradhasunk és az ő kínszenvedésével és halálával vigasztaltassunk és ekképen itt e földön te akaratod szerint való életben éljünk és halálunknak idején a Krisztus Jézus által a te kegyelmességben bízhatunk és úgy az örök életre és tökéletes szentségre és boldogságra mehessünk. Úgy legyen.

Tizenkilencedik úrnapijára Szent Háromság nap után.

Máté 9, 1—8.

Mindenható Atya Úr Isten, ki a te szent Fiad által a gutaütött embert megvigasztaltad, — kérünk tégedet, hogy a te véghetetlen irgalmasságodból légy kegyelmes mihozzánk is, bocsásd meg minden bűneinket, erősítsd a mi hitünket a te Igéd és Szent Lelked által, és úgy igazgass minket, hogy a bűn miatt betegségekre és egyéb nyavalyára okot ne adjunk, de hogy tebenned való félelemben éljünk és eképpen mind időszerint, mind örökkévaló büntetéstől megszabaduljunk. Ugyanazon te szent Fiad, a Jézus Krisztus által, ki teveled és a Szent Lélekkel él és uralkodik mind örökké. Úgy legyen.

Husadik úrnapja Szent Háromság nap után.

Máté 22, 1—14.

Úr Isten, mi mennyei szent Atyánk! Hálát adunk mi teneked a te nagy irgalmasságodért és jótettedért, hogy minket a te Igédnek értelmére a te vígasságos mennyegződre hoztál és a mi bűneinket a te szent Fiad által megbocsátottad. De miérthogy szüntelen kísértetünk és gyarlók és bűnre hajlók vagyunk, kérünk tégedet, irgalmasan oltalmaz meg minket, a te Szent Lelked által eséstől. És ha hol elesendünk és akképen a mennyegző ruhát, melybe minket a te szerelmes Fiad, a Jézus Krisztus öltöztetett, megrútolandjuk, irgalmasan ismét emelj fel minket és vígy az igaz pönitenciára és igaz hitre, hogy teveled lehessünk mind örökkön örökké. Úgy legyen.

Huszonegyedik úrnapjára Szent Háromság nap után.

János 4, 46/b—53.

Örök mindenható Úr Isten, ki a te szent Fiad által minékünk megígérted a mi bűneinknek bocsánatját és megigazulást és örök életet, — kérünk tégedet a te Szent Lelked által, igazgassad és serkentsd fel a mi szíveinket, hogy mi minden időben és minden szükségünkben és minden kísértetünkben csak a te szent Fiadnál a mi urunk Jézus Krisztusnál keressük könyörgéssel a mi szükségünket, és az igaz hit által az ő ígérati és beszédi szerint meg is találjuk és megnyerhessük; minden hitelenséget és abból származó sok bűnöket eltávoztathassunk, a te Szent Lelked által mindenben vezéreltessünk és az örök életre megtartassunk. Ugyanazon te szent Fiad által, ki teveled él és uralkodik a Szent Lélekkel egyetemben, örökkön örökké. Úgy legyen.

Imádkozzunk együtt.

Havi aranymondásunk: II. Tim. 4, 2: „Hirdesd az igét, állj elő vele alkalmas, alkalmatlan időben, ints, feddj, buzdíts teljes béketűrés-sel és tanítással.“

Október 4. — *Róm. 10, 1—13.* Szívügyünk lett-e annyira a magyar nép üdvösségre jutása, mint amennyire szívén hordozta Pál apostol Izráel népének üdvösségét? Milyen sokszor igyekezett érvényesíteni Isten előtt a mi népünk is az ő tulajdon igazságát. Durvább, vagy finomabb formában nem nyilvánul-e meg ez a törekvés a mi életünkben is? Szívvel hinni az igazságra és szájjal vallást tenni az üdvösségre csak akkor vagyunk képesek, ha bűnösségünknek, kárhozatra méltó voltunknak igazán tudatára ébredtünk és soha nem tévesztjük szem elől, hogy az üdvösség egyedül és kizárólag Krisztus igazságáért, kegyelemből lehet a miénk.

Október 11. — *Róm. 10, 14—21.* Kikutathatatlan szent titok, hogy a hitet Isten adja, ez az ő drága kegyelmi ajándéka, s mások hitre jutásáért mégis felelősek vagyunk. Mivel a hit hallásból van, nagy felelősség van

rajtunk, az Ige egyházának tagjain, lelkipásztorain és tanítóin, hogy bizonyosságtevő szavainkon és cselekedeteinken keresztül eljuthat-e az Ige másokhoz, engedelmes eszközei tudunk-e lenni a Szentléleknek a hitetlen világ hitre juttatásában, a tévelygők útbaigazításában. Mennyivel tisztább és mélyebb hitélet lenne itt a magyar földön, ha nem rejtettük volna sokszor véka alá az Istentől kapott világosságot: a tiszta evangéliumot.

Október 18. — *Róm. 11, 1—10.* A megpróbáltatások súlyos óráiban nem egyszer feltámadt már bennünk is a kétség: Vajjon nem vetett-e el Isten végképen bennünket? Hisz nagyon megérdemeltük volna, hogy elvessen. De a sötét viharfelhők mögül újra, meg újra előragyogott biztatón a szívárvány: Nem vetette el Isten a magyar népet sem. Célja van vele. Kegyelmes hozzá a maradékért, melyet ebből a népből is kiválaszthatott magának. Bár lennének egyre többen a mi egyházunkban is, akik ehhez a maradékhoz tartoznak; bár lennének sokan, akik inkább a halált, vagy a börtönt választják, de nem hajtanak fejet és térdet a Baálnak; bár lennének nagy számmal, akikért az Úr oltalmazó kezét továbbra is kész kiterjeszteni hazánk és népünk felett.

Október 25. — *Róm. 11, 11—24.* Akár tetszik, akár nem, Isten ígéje alapján el kell ismernünk, a zsidóságnak is része van abban, hogy mi a Krisztus ismeretére eljutottunk. Ne tartsuk hát magunkat pogány göggel különbnek Izráel fiainál, alázatos szívvel adjunk inkább hálát, hogy a tiszta evangélium kegyelemből a miénk lehet. De midőn ezért hálát adunk, igyekezzünk egyszersmind olyan tiszta evangéliumi életet élni, hogy ez kívánatossá tegye egyesek számára a zsidóság köréből is Krisztus követését, s elősegítse az ő beoltásukat abba a szelid olajfába, melyből hitetlenség miatt kivágattak.

Adjunk hálát!

1. Hogy az anyaszentegyház Ura a reformáció drága örökségét megőrizte számunkra.
2. Hogy Isten Szentlelke szüntelenül reformálja egyházunkat, benne a mi életünket is.
3. Hogy a magyar földön ma még szabadon lehet hirdetni a tiszta evangéliumot.
4. Hogy sok hűtlenségünk és mulasztásunk ellenére az Úrnak dicsőséges célja van velünk.

Tegyünk bűnvallást!

1. Hogy a tiszta evangéliumot sokszor meghamisítottuk.
2. Hogy az evangéliumtól távol állók iránt nagyon kevés felelősséget éreztünk.

Könyörögjünk!

1. Hogy egyházunk egészen rá tudjon eszmélni Istentől kijelölt hivatására.
2. Hogy a Szentlélek Úristen legelőször bennünk kezdhesse és végezhesse el egyházunk újabb reformációját.
3. Hogy a reformáció ünnepén ne a magunk bölcsességét, hanem Isten üzenetét tudjuk hirdetni minden emberfélelem és megalkuvás nélkül.
4. Hogy számbeli kisebbségünk dacára életünkéből az evangélium megújító erői áradhassanak bele népünk életébe.

Túrmezei Sándor
esperes, Tokaj.

Szószeiken.

Szentháromság utáni 18. vasárnap.

Délelőttre. — Márk. 10, 17—27.

Isten totalitása.

A most vajudó emberi civilizáció új jelszava a: totalitás. Totalitás a közösség és totalitás az egyén életében. Az önmagát kiélt liberalizmus szabadossága helyébe a faji, az állami, a gazdasági alá- és mellérendeltség gondolata lépett. Új célgondolat: a közösségi eszme.

Az egy helyébe a sok lép, az egyén körvonala elhalványodik és új kontúrokban vázolódik fel az egyelőre még partikulárisan értelmezett közösségi fogalom. A biológia és antropológia kíván az új élet iránytadó szócsové lenni. Ennek az új szellem-történeti iránynak van érintkezési pontja a keresztyénséggel a közösség fogalmában, csak az értékelés terén áll homlokegyenest szemben egymással. Az új kor totalitása a teremtményt tekinti minden célkitűzés alapjának, a keresztyénség totalitása pedig az örök Teremtő felé irányul. Az egyik kiinduló pontja a reális adottságai felett eszmélődő ember, a másiké a bűn alá rekesztett embernek kegyelmet ajándékozó Isten. Az egyik a halál ellen keres életelixírt, a másik a halálon át az új életet. Az új életre adandó válasz így kerül szembe egymással.

Az emberi és isteni totalitás e szembenállását kevés ige fejezi ki oly mélyen, mint alapigénk. Az elit ember találkozik Krisztussal. A kultúrában és esztétikában desztillált lélek kerül a Lélek elé. Az örök Szép és Jó utáni Nosztalgia összetalálkozik a Válással. A gazdag ifjúban a zene, a művészet, a filozófia minden örök élet utáni vágya összpontosul. Ő maga az esztétikai ember, a jó ember, a jót és szépet akaró ember.

Ismétlem, az elit ember találkozik Krisztussal. És Krisztus megszereti ezt az embert. Érzi benne az isteni szikra emberét. Az isteni adomány hordozóját. És ez az ember odaborul Krisztus elé, könyörög hozzá a halál elleni életelixírt. És Krisztus rombol. Minden szava pörölycsapás a lélek ornamentikáján. „Senki sem jó, csak egy, az Isten.“ Az esztétikai ember Krisztusban a tökéletes embert látta meg és a tökéletes ember segítségét kérte. Az Isten Fia erre csak egy választ adhatott: „Senki sem jó, csak egy, az Isten.“ Hogy rámutasson minden emberi semmiségre és Istenre, a Megoldásra hívja fel a figyelmet. Nem önmagát kissebbíti, hanem önmagán át, — mint egész életével tette — rámutat Istenre. Ahogy visszautasított minden öncélú messianizmust, úgy most is rámutat az egyedüli nagy parancsolatra: Az Urat a te Istenedet imádd és csak néki szolgálj. (Máté 4, 10.) Krisztus ehelyütt is, mint Isten küldötte, mint Isten Evangeliuma áll előttünk. A Fiú szól alázattal, semmivéválással az Atyáról.

Mai evangéliumunknak itt van a súlypontja: Én semmi vagyok, csak az Atya minden.

A lényeg nem a gazdagság elvetésén, a földi vagyon semmibe vevésén van. Mert a gazdag ifjú, mint bölcselő, talán elfogadta volna a szegénység filozófiáját. Számára a katasztrófát az jelentette, hogy mint ember, senki és semmi a szépség és bölcsesség minden gazdagságával egyetemben. Hogy a vagyonról nem mondott le, másodrendű kérdés, számára az volt elviselhetetlen, hogy mint Ember a porba kellene omlania. És ezért távozott megsemmisülten Krisztustól, és ezért tekintett Krisztus szomorúan utána. Az ember totalitása nem akart meghajolni Isten totalitása előtt.

És így néz Krisztus ránk is. Szava ma is szól: te esztétizáló, te filozofáló és te teológizáló ember, ki a szépségben, a rendszerben és hitigazságokban keresed az új élet törvényét, eszméj reá, hogy te csak egyet tehetsz: elfogadni Isten abszolút és szuverén totalitását.

És te magyarhoni evangélikus egyház, ne bízzál embereid tehetségében, egyházkulturális elgondolásaiban és módszereiben, ne remélj a „jó Mesterektől“ újjászületést, hanem alázattal és imádkozó lélekkel figyelj fel a Jó Mestered szavára, ki hirdeti néked az örök élet törvényét: Isten totalitását.

Ez az önmagunkban való semmivé válás, ez az önmagunkat semmibevevés fog minket fogékonytá tenni Krisztus számára. Nagyon is bízunk önmagunkban, nagyon is véljük magunkról, hogy Krisztus él mibennünk. Nagyon is aláhúzzuk az egyház pszichológiai látszateredményeit. De keserű csalódást fog jelenteni, ha egyházi módszerekben bízunk.

Nem engedhetjük meg, hogy az emberi értékelés irányt szabjon egyházi életünknek. Ne csak egyházi divatszólám legyen a lelkek Krisztusban való újjászületése, hanem töressünk össze előtte mindnyájan, legyünk senkik és semmik, hogy Krisztusban valóra váljék egyházunk számára: az Isten totalitása.

Délutánra. — Máté 26, 28.

Katé V. főrészt, 3. kérdést.

Isten szövetsége.

A mai kor gyermeke megrendült bizalommal fogadja minden szövetségkötés hírére. Rövid idő alatt annyi szerződés és szövetség vált semmivé, hogy devalválódott előtte minden szerződési okmány értéke. Megnemtámadási, semlegességi, baráti, örökbaráti szövetségek máról holnapra semmivé váltak. Lehete bízni egy létesítendő szövetségben? Úgylátszik embereknél ez lehetetlen.

Isten is szövetséggel kínál meg. Nem kell más csak aláírjam a nevemet. És olvasom benne, hogy bűnbocsánatot, életet és üdvösséget nyerek.

Hogyan? Isten nem követel érte súlyos járandóságokat, szolgáltatásokat tőlem? Nem nézi meg a szövetségkötés előtt, hogy milyenek az érdemeim? Csak úgy egyszerűen elfogadás végett átnyújtja nékem? Mily érthetetlen ez számomra?!

Hisz, ha őszinte vagyok, nem sokat törődtem eddig Istennel. Jó volt a segítő kezét érezni, jó volt a bajban hozzám fordulni, jó volt tudni róla, hogy kegyelmes, jó volt tudni róla, hogy a bűnösöket, — akik között én vagyok a *legkisebb*, ha ugyan a hibáimat és esetleges gyarlóságaimat bűnnek lehet nevezni, — meg fogja büntetni majd egyszer.

Dehát én templombajáró vagyok, a bibliát is olvasni szoktam, a konferenciák egyenest kedvemre valók, mindig tudtam, hogy mivel tartozom evangélikus öntudatomnak, és ha megválasztanak valaminek, rendületlen leszek apám hitének megvallásában!

De nem hágy nyugtot az, hogy Isten Jézus kezével nyújtja felém a szerződési okmányt. Látnom kell átszegezett kezeit, látnom a keresztet, ahonnan odalép hozzám és látnom a nékem nyújtott kehelyben az Ő kiontott véréét. És hallanom kell, hogy én érettem tette ezt! Hát ilyen rettenetesen kell ennek a szerződéskötésnek végbe mennie? Ilyen komoly volna a helyzet nálam? Másként nem mehet, csak ilyen megrendítő módon?

De hisz akkor én tévedtem, nem láttam tisztán önmagamat! Sokkal súlyosabb a helyzetem, mint én azt véltem! Jaj, ki gyújt világot az én setétségemben? Hisz én is tévedtem és benne vergődöm a halál örvényében!

Uram, a Te Igédbe kapaszkodom, szörnyű önmagamra ébredésemben érzem, hogy csak Te ránthatsz ki a mélyből.

Bűnbocsánatot, életet, üdvösséget hirdetsz, jöjj hamar, míg még hallom a hangod, jöjj Uram! Uram irgalmazz nékem, bocsáss meg nékem, mert úgy érzem, én vagyok a *legnagyobb* bűnös a világon.

Ugye nem hagysz el, ugye segítsz, hisz csak nálad van élet és üdvösség?!

Isten, de nagy, de végtelen jóságú vagy, hogy Szent Fiaid vacsorája által az új élet szövetségét nyújtod nékem!

Weinberger Gusztáv
pusztavámi lelkész.

Szenhááromság utáni 19. vasárnap.

Délelőttre. — János 9, 24—41.

Az ítélet.

A gondolkodás elmélete tudományosan bizonyítja, hogy az emberi beszéd ítéletek halmaza. Minden megállapítás, minden kijelentés, minden megismerés, minden tanítás egyben ítélet is. Gyakorlati értéket és súlyt azonban csak az az ítélet képvisel, amely mögött megvan az ítélet érvényesítésének módja is: a

kötelező erő, a hatalom. Levélbeli Szentigénk ilyen ítélettel nyitja meg a mai evangélium kincsházát: „aki bűnöst térít meg az ő tévelygő útjáról, lelket ment meg a haláltól.“ Ennek az ítéletnek súlyt és lendületet evangéliumi fedezete ad. Egy ember vergődő, tusázó lelki és testi kibontakozása, aki megszabadult a haláltól. Tavaszi, ébredő üdesége örömet, bátorságot és győzelmet lehel. De az apostol szava elvezet a minden ítéletek ősfarmájához, amely a földi igazságszolgáltatás paradigmája is. A marasztaló tömondat: „Bűnötök megmarad.“ Ezután már csak a büntetés következik. Az ítélet részletezése. A következmények. Változatos, kegyetlen és ezerszínű gyötrelme egyetlen szóba elfér: „Halál“ — mégis a kínok találékony-sága belőle az elmarasztaltaknak a gyötrellem végtelen lépcső-sorát eszeli ki.

Krisztus ezért az ítéletért jött a világra. Kettős ítéletet gyakorol. Az egyiket ő maga fejezi ki: „Bűnötök megmarad.“ A másikat elakadó lélekzettel az emberek rebegik utána: „Íme, a vakok látnak!“

S ez a két ítélet elemi, ősi, örök emberi erővel csap össze felolvasott Szentigénkben. Krisztus áthalad közöttük. Nem is lehet másképen. A gyógyulás után való élet megütközik azzal, amelynek nincs szüksége gyógyulásra.

A harc elkerülhetetlen. Olyan indulat fűti a két felet, amely nem férhet meg békésen egymás mellett. Az egyik imádja Krisztust, a másik gyűlöli.

A gyógyult élet nem volt mindig egészséges. Vakság, testi vakság rabszíja vértette föl a lelkét. Egyszeriben nyitak meg a szemei. Határozottan tudja, hogy vak volt. A mult szenvedése teljes kínjával lüktet ereiben. Képes felmérni a különbséget, mert már nem az. Ahogy a költő döbben magára:

„Idáig űztek a tarka ménék.
Nem bírom tovább!
Nyerítésük bűbajos ének,
Rőt szűgyük ezer csodát
Hasított kétfelé.

Csak most látom, hogy űztek,
A vágatásban gyilkos tűznek
Parázsa hullt belém!“

Olyan ez, mint az ébredés. Pillanat változtatja meg az embert. Ami elmúlt, az álom. Ami körülveszi, az a valóság. Csodálatos az is, ha az álompor kipereg szemünkből s csupán szemléleti vakságunk szűnik meg. A ma ilyen eszmélést milliósámra termel. Szétporló szendergések után szociális látással küzdi le ellenfeleit az, aki jogot követel az alsó néprétegnek; osztálylátással törnek elő a Veres Péterek, Illyés Gyulák és Féja Gézák; faji-látással támadnak világhatalomra legyőzött népek és társadalmi látással borzonganak, akik ízelítőt kínálnak az egészséges életszintből. Mindez szemeink előtt játszódik le. S így érthetjük meg a vak embert is. Az egyedülvaló, nagy látás birtokosa.

Megtalálja az Isten Fiát. S látása imádatba omlik. Lénye égbeszökő dicséretté és magasztalássá izmosodik.

Nem érthetetlen az sem, hogy akiknek nincs szükségük orvosra, lappangó, gyilkos kórjuk miatt átkozzák el az orvost. Ezek az emberek gyűlölik Krisztust. Nem látnak, de nem is akarnak látni. Kikutathatatlan mélységből, elapadhatatlanul fadkad fel belőlük a gyűlölet. S erre a gyűlöletre mindig ürügyet keresnek. Találnak is.

Megrázó történetet hallottam a Szepességről. Várandós asszony feküdt a kórházban. Alig néhány óra választja csak már el a nagy eseménytől. Jelentkező kínjaiban vadul sikoltozik. Az orvos hozzálép. „Azt ott“ — gyötrődik az asszony és a szemben lévő falra mutat — „vigyék ki azonnal“. A falon feszület függ Krisztus megáldozott testével. Az orvos azt hiszi, csak a lázalom kínozza betegét, de az asszony vonagló ajakkal folytatja: „Vigyék ki! Nem akarom, hogy a gyermekem... első pillantása... reá essék... erre a zsidóivadékra!“ Közben sor került a szükséges intézkedésre. Az asszony nagyobb megrázódtatás nélkül esett át vajudásán. Gyermeke megszületett. De az orvos riadtan szemlélte őket. Az anyát és csecsemőjét. „Asszonyom“ — szólalt meg — „nem kell tartania tőle, hogy gyermeke meglátja azt a... zsidóivadékot!“ A gyermek vakon jött a világra.

A gyűlöletre mindig találnak okot. Ma azért gyűlölik egyesek, mert zsidóivadék. Akkor azért gyűlölték vérei, a zsidók, mert bűnösnek érezték, meg akarták bélyegezni, hogy végtelen hatalmával és erejével többé ne kísértsen (24. v.).

Így indul meg a harc közöttük. Azok kezdik, akiknek nincs szükségük gyógyulásra. De a gyógyulás után való élet nem enged. A támadásra gyógyulásáról tesz bizonyosságot (25. v.).

Az első összecsapás még nem dönti el a harcot. Az ellenfél még tovább áskálódik. Újra akarja hallani a történeteket. Hátha olyan mozzanat merül fel, ha újra hallják, amelyet kihasználhatnak. De a vak ember nem engedelmeskedik nekik. Főlényesen intézi el őket. Miért érdeklődtök úgy iránta? Ti is tanítványai akartok lenni? (26—27. v.).

A harmadik menetre az ellenfél kifogy érveiből. Kénytelen szidalmazásba csapni (28—29. v.). De a meggyógyult ember most már teljes valójával veti magát a harcba. Támadásba megy át. Bölccsé, az Írás szabatos ismerőjévé, ékesenszólóvá, fordulatossá vitázóvá magasztosul az (30—33. v.), aki születésétől fogva vak volt s így olvasni sem tudhatott. Az ellenfél reá is alkalmazza azt, amiért Jézust gyűlöli. A vak ember is bűnös. Most már elakad harcukban a szó. Elfajul a tusa. Végül is erőszak dönti el. Kivetik, kitalozzák maguk közül (34. v.). De a meggyógyult ember ezzel semmit sem veszít. Odakünn Jézussal találkozik. S benne azt látja meg, ami a gyűlölködők előtt mindig rejte maradt: Krisztust, az Isten Fiát (35—38.).

Akit ez a küzdelem nem érint, aki semleges akar maradni, az olyan, mint a színvak mozdonyvezető. Lát és mégsem lát. Piros lámpásnak rohan neki teljes sebességgel. Egész bizonyos, hogy vesztét leli.

Ma ilyen semleges világ épül. Önmagát csalja, aki együtt-sodródik feléje. Krisztust csak imádni, vagy gyűlölni lehet. Ő hozta közibénk ezt az ítéletet. Látod ezt, testvérem? Ámen.

Délutánra. — Máté 9, 2.

V. főrész 4. kérdése.

A bűnök bocsánata.

„Bízzál, fiam! Megbocsáttattak néked a te bűneid“, — serkenti Jézus a gutaütöttet. A gutaütött mögött végtelen sorban ezerek és ezerek hajtják meg fejüket és térdüket. A könyörülő szó és a könyörülő tekintet épúgy az övék is. Hiszen ezek a feloldozási igék: „Bízzatok, igazán megtérő bűnösök, megbocsáttattak néktek a ti bűneitek!“

Az Úr Jézus Krisztus biztatása tanítványai számára: „Én mindenkor tiveletek vagyok mind a világ végezetéig!“ drága és áldott valóság. Mennybemenetele után is ott van övéi között. Mindenütt. Ott van veled, melletted és benned. Látja a terhedet, látja vergődésedet, hallja kiáltásodat, halkán rebegett imádat és gondolataidat is számon tartja. Ha figyeltél Reá, számtalanszor vehetted észre istápoló, elfedező, megtartó szeretetét.

De hozzá csak ott közelíthetünk, ahol ő akarja. Ahol megfogható módon jelenti ki jelenlétét. Az ő szent vacsorájában. Ott övele állasz szemben. Reátekint és elismételi a szolgálja által már megadott feloldozást: „Megbocsáttattak a te bűneid!“

Hogyan művelhet a testi evés és ivás ilyen nagy dolgokat? — kérdezed Lutherrel. S helyesen teszed. Őszinte, buzgó kerészből fakad e kérdés. Az úrvacsora elgondolkoztat. S kell is, hogy belső tusa rázzon meg téged. Háborgó kétségek marcanognak és égető szomjúság láncol mégis hozzá. Az ostya csak ostya marad és a bor csak bor. Mit használ a velük való élés?

Épen azt, ami hiányzik a te életedből! Bűneid bocsánatát adja. Ami előtte van, az többé nem pusztá étel és ital. Megszentelő és megáldó ige szállott reá: „Érettetek adatott és kiontatott bűnöknek bocsánatára!“ A borban és ostyában Krisztus valóságos megtört testét és ártatlanul kiömlött vérént veszed magadhoz, a kegyelem serkentő biztatásával.

Te itt Krisztussal találkozol, aki egyre megváltásodat munkálja. A te érzékekhez kötött tökéletlenségében is azt akarja, hogy megtaláljad. Testét és vérént kínálja föl. Most már ne azon töprengj, hogy az evésnek és ivásnak milyen az ereje és mit vihet véghez? Most már Krisztus kínálja föl önmagát. A testét, melyet érted vitt a keresztre, a vérént, melyet érted ontott ki.

Hiszed-e ezt?

A hitetlen ítéletet eszik és iszik, mert vétkezik az Úr teste ellen. A hívő szívében azonban megcsendül az Úr könyörületessége: „Bízzál, fiam! Megbocsáttattak néked a te bűneid!”

Ámen.

Mohr Gedeon
kassai lelkész.

Szentháromság utáni 20. vasárnap.

(Bibliavasárnap.)

Délelőttre. — János 15, 1—8.

Egységben Jézussal.

Alig van teljesebb egység a szőlőtő és szőlővessző közösségénél. Egy a lényegük, egy nedv kering bennük és élteti őket, közös a létfeltételük, a sorsuk, a céljuk. A szőlőtő gyökérzetével magába szívja az éltető nedveket, a zamatot, színt és illatot, de csak azért, hogy tovább adja, megtelítse a benne és beblöle élő szőlővesszőt, — hogy elérjék közös céljukat, a gyümölcsstermést. Mert erre megy minden. A gyümölcsözés élet, a gyümölcsstelenség halál. Gyümölcsözés nélkül olyan lenne az élet, mint egy homoksivatag, mint egy holt tenger, melyben megszűnik minden élet. A virágszál színekbe feslik, a szőlőtő gyümölcsöt hoz, az emberi élet is gyümölcsözésre hivatott. A termés, a többtermelés élettörvény. Az anyagi, a szellemi világban egyaránt. Erre feszülnek az izmok s az idegszálak. Erre tömörül, szövetezik az ember. A gazdasági, ipari, kereskedelmi világban az emberek összehozzák erőiket, javaikat, hogy minél nagyobb nyereséget érjenek el. A szellemi élet, a tudomány és művészet képviselői tudásuk legjavát teszik össze, hogy minél több értéket, máradandóbbat hozzanak létre.

Gyümölcsözés a lelki világ törvénye is. Íme a mai igen végigesendül a gyümölcsstermés elvárása és kötelezése s kétszer is hangsúlyozottan kifejezésre jut a sok gyümölcsstermésre való felhívás (5. és 8. v.). A Lélek gyümölcse ismeretes: „születet, öröm, békesség, béketűrés, szívesség, jóság, hűség, szelídség, mértékletesség“. Ezek a lélek világának örök éltető elemei s ezek szentelik meg az anyagi világot s aranyozzák be szellemi világunkat is.

I. Emeljük ki az igéből először azt a vezérgondolatot, hogy ez az áldott gyümölcsstermés egyedül az Úr Jézussal való közösségben fogamzik meg, borul virágba s érlelődik meg. „Ő az igazi szőlőtő“, akin keresztül az Istennek örök ereje, jósága, szeretete, kegyelme, szentsége, dicsősége áramlik életünkbe. Íme azt üzeni: „aki én bennem marad, én pedig őbenne, az terem sok gyümölcsöt“. Ez az az egység, melyben Pál ap. élt az Úr Jézussal, melyről, mint vágyakozásról így szól: „amelyek nékem egykor nyereségek valának, azokat a Kr.-ért kárnak ítéltém, ... akiért mindent kárba veszni hagytam és szemétnak ítélek,

hogy a Krisztust megnyerjem és találtassam öbennem“. S mely egységről, mint boldog beteljesedésről így tesz bizonyosságot: „élek pedig többé nem én, hanem él bennem a Krisztus“. Erről az egységről prédikál egyik beszédében Lutherünk: „Krisztusba vagyok ültetve s belőle nővök ki. Mert szentségem, igazságom és tisztaságom nem magamból sarjad, nem is magamból él, hanem egyedül Krisztusból, akiben hitemmel gyökerezem, amiképen a nedv a tőkéből a vesszőkbe árad és így most már hozzá hasonulok, felveszem tulajdonságát s ketten egy természetű lények vagyunk. Átala gyümölcsöt is termek, amely nem enyém, hanem a szőlőtőé.“ Nyilvánvaló ezekből is, hogy a gyümölcs-termés nem a mi érdemünk, nem a mi erőfeszítésünk eredménye, nem tőlünk függ, hanem az Isten ereje ez, a Krisztusban való élet megnyilvánulása ez, kegyelem ez. „A szőlővessző nem teremhet gyümölcsöt magától“, a szőlőtő ereje, nedvdúsvolta alakul csodálatos gyümölcscsé. A szőlővesszőnek csak egy a hivatása, az, hogy maradjon a tőkén, engedje, hogy a szőlőtő ereje éltesse, táplálja s érvényesüljön benne az életadó, gyümölcsöző erő. „Nálam nélkül semmit sem cselekedhettek“ jelenti ki megfellebbezhetetlenül Jézus. Nála nélkül, rajta kívül hiábavaló minden fizikai, szellemi s lelki erőfeszítés is, mind értéktelen, kár, szemét, semmi. Elvégre a Sátán is tesz erőfeszítéseket a megszakadásig s mily mérhetlen sok gyümölcsöt terem, — de az Úr szerűjén, ez mind, mind semmi. De olvassuk csak el I. Kor. 13-at. Mennyi nemesnek látszó igyekezet s mégis semmi. Értsük meg és tanuljuk meg jól a leckét, hogy az Istennek a nagy Szőlőművesnek az Úr Jézusban az igazi Szőlőtőben megjelent hatalmán, erején, szeretetén, kegyelmén és dicsőségén kívül minden, minden semmi.

II. Állapítsuk meg viszont az igéből, hogy az Úr Jézussal való egységből mily sok áldás sugárzik felénk. Pedig ez a mai ige e nagy áldáskévéből csak néhány sugarat csillogtat meg. Az egyik a tisztaság. „Ti már tiszták vagytok ama beszéd által, ameyet szóltam néktek.“ Tisztaság/ Van-e ennél nagyobb gazdagság? Van-e ennél méltóbb köntös? Királyi ruha ez, az istenfiúság ruhája. Szalonképes ruha ez mindenütt s egyetlen belépő a szentség országába is. Ünnepi ruha ez az örök Királlyal való találkozásra s a Vele való örök együttmaradásra. — A másik áldásra már bőven rámutattunk s most csak érintjük éppen. Csak a Krisztusban való élet gyümölcstermő élet. És pedig sok gyümölcsöt termő élet. A Krisztusban való gyümölcstermés pedig örök élet. — A harmadik áldás egy szinte kápráztató lehetőség. „Ha én bennem maradok, és az én beszédeim bennetek maradnak, kérjetek amit csak akartok, és meg lesz az néktek.“ Ne mondja senki, hogy ez már hihetetlennek tetszik! Akiben Jézus lett Úrrá, hatalommá, annak akarata beléalázkodik az Isten akaratába, annak óhaja, vágya, akarata belenő az Isten örök terveibe, annak élete, mint a napsugár a szivárványba, — beleszővődik az Isten örök dicsőségébe. — A negyedik áldás, hogy az Úr Jézusban élő ember Istent dicsőítő ember. Amikor az Úr Jé-

zus főpapi imáját mondja s készül a halálra, a megváltói tiszte befejezésére, készül az Istenhez, akkor mint legnagyobb boldog önérzettel hivatkozik: „én dicsőítettelek téged a földön“, viszont egyért könyörög: „most te dicsőíts meg engem Atyám“. Csak az Istent dicsőítő ember boldog ember s az Istent dicsőítő embert az Isten is megdicsőíti.

Íme néhány rövid vonásban is mennyi áldás az Úr Jézussal való közösségből.

III. Az igéből azonban azt is meg kell állapítanunk, hogy akinek nincs Krisztussal közössége s így gyümölcstelen az élete, az lemetszetik, kivettetik, megszárad, tűzre kerül és megég. Az ítélet szava zúg itt fel s a kárhozat lángjai villannak meg. Íme nyilvánvaló, hogy a mai ige megvilágítja az élet lehetőségét, másrészt meghirdeti az ítéletet s benne az ember örök vesztét. S e két lehetőség egyetlen mértéke s egyetlen döntő tényezője: benne vagyok-e s megmaradok-e az Úr Jézus Krisztusban?

IV. Ez pedig kettőn áll: az Úr Jézus Krisztuson és én rajtam.

Az Úr Jézus mindent megtett, hogy vele közösségbe léphessek s benne megmaradjak. Közölte igéjét. Az ige tükör, melyben megláthatom a magam arcképét, amint vagyok s megismerhetem belőle a mérhetlen mindenségnek teremtő és fenntartó örök Istenét, mint Atyámat. Az ige kalauz e titokzatos útvesztőn keresztül az egyetlen hazavivő ösvényen. Az ige az élet kenyere, mellyel, ha hittel élek, megelevenedik bennem az élő kenyér: az Úr Jézus, ki nekem út, igazság és élet. A mai vasárnapon, biblia-vasárnapon különös szeretettel szorítom szívemhez az ígét, az Úr legdrágább ajándékát. Megköszönöm, hogy van. Megköszönöm, hogy áldott Lutherünk kiemelte a véka alól s felemelte, hogy általa megtisztuljon az ember s megtisztuljon az egyház. Imádságomba foglalom azokat, kik lefordították s lefordítják minden nemzet, ágazat és nép nyelvére s mindazokat, akik előállanak vele alkalmas és alkalmatlan időben s bizonyágtévő lélekkel hirdetik Isten beszédét, mely élő, ható és élesebb minden kétélű fegyvernél. Az Úr adta az ígét, hogy közösségben legyünk Ő vele. — De ennél többet is adott. Adta önmagát. Testét és vérével azzal a kijelentéssel: „aki eszi az én testemet és issza az én véremet, az én bennem lakozik és én is abban.“

Igen, Jézus mindent megtett a vele való közösség érdeké- ben.

Megteszek-e ezért én is mindent? Engedem-e, hogy bennem ható erővé váljak az ige, mint a szőlővesszőben a szőlőtő nedvkeringése. Hallgatom-e az ígét s hallgatom-e úgy, hogy annak minden szava nekem is szól. Nekem. Nekem! Karácsonyi örömhírdetése, nagypénteki áldozata, húsvéti hallelujája, pünkösdi ereje. Elmarasztaló ítélete: „nem ismerlek tégedet“, felmentő s megtartó kegyelme, e legboldogítóbb kijelentés: „Ne félj! mert megváltottalak, neveden hívtalak, enyém vagy!“ Nekem szól, nekem! És engedem-e, hogy az ige elvezéreljen a kegyelem asztalához, mely ha elkerülöm, úgy áll mögöttem, mint kemény vád s néma ítélet, mely azonban, ha felkeresem élő hit-

tel, újjászületés fürdője, melyhez mint a bűn nyomorultja érkeztem s melytől, közösségbe lépve az Úrral, mint Isten megkegyelmezett, örvendező gyermeke indultam tovább. És még egy. Imádásgaimmal, mint ölelő karokkal a gyermek az édesanyjába, belefogódom-e az Istenbe?

* * *

A mai ige utolsó szava egy hatalmas felhívó szózat. Az Úr Jézus utolsó szavai közül való. Kitüntetés ez, mert a legnagyobb való elhivatás ez: „legyetek nekem tanítványaim.“ A Mester ügye a tanítvány ügye, a Mester sorsa a tanítvány sorsa, a Mester diadala a tanítvány diadala, a Mester dicsősége a tanítvány dicsősége. „Legyetek nékem tanítványaim!“ Üzeni az Úr. Így termünk sok gyümölcsöt s ebben dicsőítetik meg az Atya. Ámen.

Délutánra. — I. Kor. 11, 27—29.

Káté V. főrészt, 5. kérdés.

Miként lehetek méltó vendég az Úrvacsoránál?

Szinte alig akarunk hitelt adni a fülünknek. A kegyelem asztala az ítélet asztalává is válhat?! Az Úrvacsora a bűn alkalmává s a halál és kárhozat kútfejévé?! De hiszen akkor jobb óvatosan elkerülni ezt a veszedelmes eshetőséget s nem kiszolgáltatni magunkat a megrendítő ítéletnek...

Vigyázzunk! Fojtsuk el már csirájában ezt a sátáni következtetést. Először is azért, mert az Úr Jézus az Úrvacsora szerzéséhez kötelezést is fűzött minden tanítványa számára: „vegyétek, egyétek ez az én testem“, „igyatok ebből mindnyájan, mert ez az én vérem“. Másodszer, mert az Úrvacsora vételéhez egy ígéretet kötött, melyben benne van bűneim bocsánata, életem, üdvösségem: „aki eszi az én testemet és issza az én véretem, örök élete van annak, és én feltámasztom azt az utolsó napon“. Az Úrvacsora tehát egyetlen menedékem! Elkerülése halálom, kárhozatom, felkeresése életem s üdvöm lehetősége. Csak egy a kérdés: miként lehetek méltó vendég az Úrvacsorán? Az egyetlen válasz: ha szívből méltatlannak érzem magamat. Ha éget a szégyen pírja, mint a bűnös asszonyt, összetör a bűntudat, mint Pétert, ha a tékozló fiú bűnbánó zokogásával ellenállhatatlan vágyódásával visszavágyom az apai házba, mennyei Atyám kebelére s éget a vágy új élet kezdésére. Így leszek én méltatlan — méltó, én halálra ítélt — megkegyelmezett, én Sátán fia — Isten boldog győzelmes gyermeke az Úr Jézus Krisztus által. Ámen.

Bakay Péter

Reformáció ünnepe.

Délelőttre. — János 2, 13—17.

A tiszta templomok egyháza.

Valahányszor templomainkban kinyitjuk a Szentírást és felolvassuk belőle a szentigét szóról-szóra úgy, ahogyan azt Isten Lelke megíratta és valahányszor hallgatjuk az Isten Igéjének a hirdetését, mindannyiszor ott van a lelkünk mélyén egy örvendő és hálálkodó érzés azért, hogy Isten Igéje a miénk. A legtöbb ember nem tudna ugyan számot adni pontosan és világosan erről az érzésről és mégis úgy tapasztaljuk önmagunkon, hogy amikor megnyitjuk a szívünket és odafigyelünk az Isten Igéjének édes anyanyelvünkön felhangzó szavaira, van öröme és a hallgatásunkban és van valami nyugodt biztonságérzetünk azon, hogy ez a nekünk szóló szent ige a mi tulajdonunk. Jó erre gondolni bármelyik vasárnap, vagy ünnepnap is, de határozottan éreznünk kell ezt a reformáció ünnepnapján, amikor minden evangélikus keresztyénnek emlékeznie kell az Isten szent igéjéért való minden küzdelemre, amit a reformáció kezdetétől fogva mind máig harcoltak és harcolnak mindazok, akik az Isten Igéjéről tudják és vallják azt, hogy az Istennek hatalma és kegyelme minden hívőnek üdvösségére.

Áldozunk tehát ezen az ünnepnapon hálaadást Istennek azért, hogy üdvösségre vezérlő szent igéjét hirdetteti ezen a bűnös világon. Áldozunk neki hálaadással azért, hogy minden időben támasztott hűséges szíveket, akik feljebb becsülték az Isten Igéjét a földi világ minden kincsénél és öröménél. Emlékezzünk ezen a napon a nagy reformátor soha meg nem rettenő bátorságára és kitartására, amellyel a teljes Szentírást tartotta a lelki sötétség minden gyűlölködése és támadása elé. Emlékezzünk vándor prédikátorokra, akik rejtékhelyeken olvasták az üldözött evangélikus emberek előtt. Emlékezzünk atyáink otthonának bibliát olvasó óráira és a magunk életéből is emlékezzünk gyermekkorunk első templomi istentiszteleteire, amikor szent meghatottsággal és mégis éles vonzódással hallgattuk Istennek hozzánk szóló szavát az Ő szentigéjéből. Mindezt a hálát és mindezt az örömet engedjük most együtt fellobbanni a szívünkben, amikor a reformáció drága ünnepén figyelünk Isten Igéjére.

Maga az Üdvözítő áll most elénk a János evangéliumából felolvasott szentigében. Templomba megy, Isten házába és ott embereket talál, akik kufárkodnak, adnak, vesznek, alkudoznak, mintha valami üzletben vagy kereskedésben ülnének. Tulkokat, juhokat, galambokat árusítanak, pénzdarabokat váltanak át és olyan messze vannak Isten házában Istentől, mint a káromkodás az imádságtól. És Jézus, aki a pogány édesanyának is juttatott a fiak eledelének morzsájából, aki bélpoklosokat, vakokat, bénákat megszánt és megsegített és nagyon szerető szívek könnyhullatására még halottakat is visszahívott az élők közé, nem talál semmi mentséget ezekre az emberekre, hanem szent haraggal

eltelve készít mindig áldást és segítséget osztó kezeivel, mint ahogy a szent ige mondja: kötélből ostort, valami kemény és súlyos ostort, hogy rájuk emelje és kiűzze őket a templomból. Tekintsünk erre a haragtól égő, máskor mindig olyan szelíd és alázatos Krisztusra, aki nem tűri az Ő Atyja házának megszenteltetését és tanuljuk meg tőle ezen az ünnepen, hogy *Krisztus egyházának a megtisztított templomok egyházának kell lenni.*

Üdvöztőnknek ezt a mai szent igéje által való tanítást nem önérzetes dicsekedéssel fogadjuk, hanem nagyon alázatosan. Ne úgy próbáljunk ünnepelni, hogy magunkban arra gondolunk: Ime csak a mi egyházunk a Krisztus egyháza, mert itt nincsen semmi látványosság, semmi kereskedés, semmi külsőséges ceremónia, hanem itt csak Isten Igéje van. Igen, azt jól tudjuk mindnyájan, hogy nálunk Isten Igéjét tisztán és igazán kell hirdetni és a szentségeket Krisztus rendelése szerint kell kiszolgáltatni és azt még el merjük mondani Isten házában, hogy az egyház mindig és minden erejéből meg akarja ezt valósítani és a prédikátorok a nekik adott erők mértéke szerint törekednek is ennek hűségese megtartására, de Krisztus egyháza nemcsak templomokból, papokból és templomokban elhangzó szavakból áll, hanem olyan szívekből, akik Krisztushoz és Krisztuson át a kegyelmes Atyához fordulnak és az életüket hozzájuk kapcsolják. Ha Krisztus most szétnéz templomainkban, nem talál benne galambárúsokat és pénzváltókat, de mit talál a szívekben? Vajjon nincsen-e sok-sok kiűzni valója azokból az emberi szívekből, amelyeket Ő az Isten templomainak mondott? „Az én házam imádság háza” — mondotta, valamint mondotta azt is, hogy „az Isten temploma szent és ezek vagytok ti”. A keresztyénség és a keresztyénségben szükségessé lett reformáció tehát templomtisztítás mindakét értelemben. Abban az értelemben is, hogy az Isten Igéje tisztán és igazán hirdettessék és az Újszövetség prédikálásában is megvalósuljon Mózes könyvének intelme: „Semmit ne tegyetek az Igéhez, amelyet én parancsolok nektek és semmit ne vegyetek el abból.” De abban az értelemben is, hogy megtisztítsa a keresztyének szívét és életét. A reformáció ünnepe tehát nem dicsekedésnek az ünnepe, hanem alázatosságra intő ünnep azáltal, hogy megkérdezi tőlünk: szívünk az evangélium által megtisztított szív-e és az evangéliumot hirdető egyházhoz hűségese szív-e?

Az Isten Igéjét hirdető evangélikus keresztyén egyháznak gyakran kell nemcsak a bűnös világ bűneiről, hanem a templombajáró és igehallgató keresztyének megtisztítatlan szívéről is szólni. Reformáció ünnepén megkérjük templomunk igehallgatóit, hogy ne szeressék azokat a prédikációkat, amelyek hamis békességet ébresztenek a szívükben, hanem örvendezzenek mindig annak, hogyha az Isten Igéje valami más pénzre akarja átváltani lelkük képzelt kincseit, vagy ki akarja űzni szívükből, életükből mindazokat a kufárkodó gondolatokat, amelyek üdvösség helyett kárhozatba visznek, mert csak így találhatják meg

az ítélet mögött a kegyelmet, csak így találhatják meg a szentségek külső jelei mögött a megkegyelmezésnek azt a drága gyöngyét, amelyért a példázatbeli kereskedő eladja mindenét, hogy megvegye azt. Világosan és tisztán tudnunk kell és ez az, amire reformáció ünnepén örömmel és büszkén tekinthetünk, hogy a mi egyházunk nem a maga hatalmának a nagyságáért, hanem a Krisztus hatalmának a szívekben való előmeneteléért és az Isten országa dicsőségének a földön való növekedéséért van.

Reformáció ünnepén hívő és alázatos szívvel könyörögve hívjuk a keresztyénség templomaiba a templomot tisztító Krisztust, a mi Urunkat. Könyörögjünk hozzá, tegye egyházunkat megtisztított templomok egyházává. Az Isten örökkévaló Igéje szóljon benne erővel és kegyelemmel és a Szentlélek által legyen a szívek között jó magvetéssé. Könyörögjünk azért, hogy ennek az egész világnak az életében kormányzó erő legyen az evangélium. És mi magunk elsősorban magunkat adjuk meg egészen ennek a kormányzó erőnek, tisztító hatalmának, hogy a kegyelmet és üdvösséget el ne veszítsük. Gyűljünk hűsre, bátor és megbecsülő magatartásra Krisztus anyaszentegyháza iránt és annak necsak temploma falain belül, hanem a kívül való életben is legyünk méltó tagjai. A reformáció egyházához való tartozásunkat mindennapi életünkben érezzük áldásnak és ugyanakkor érezzük mindennapra szóló kötelezésnek arra, hogy hálaadó szívvel éljünk naponként az Isten Igéjével. Valahányszor Isten házába indulunk igehallgatásra, vagy szentség vételére, emlékezzünk arra, amire a mai szent ige szerint a tanítványok emlékeztek, hogy meg van írva: „A Te házadhoz való féltő szeretet emészt engemet.“ Templomtisztító Krisztus megtisztított szívű tanítványai lehetnek csak igazi tagjai a reformáció egyházának. Ámen.

Délutánra. — Zsolt. 46, 1—12.

Isten oltalmában.

Reformáció ünnepén szerte a földön minden evangélikus templomban és az evangéliumi keresztyénség szerint megreformált többi egyházakban is mindenütt felzendül a reformáció hatalmas és diadalmas éneke: „Erős vár a mi Istenünk.“ Bizonyára mindenki, aki éneklé Luther diadalénekét, tudja azt, hogy ezt az éneket Luther a most felolvasott szent igéből, a 46. zsoltárból készítette. És ha Istennek halálkódó szívvel emlékezzünk is az Erős várunk éneklése közben reformátorainkra, vértanukra, gályarabokra, hithősökre, érezzük és tudjuk, hogy ők hűséges bizonyágtevők voltak evangéliumi hitük és Krisztus egyházához való ragaszkodásuk mellett, de minden dicsőítés és hálaadás magát az Istent illeti, a Seregek Urát, a mi Erős várunkat, aki megoltalmazza és megtartja az Ő népét a világ és az ördög minden támadása és gyűlölködése közben.

Szent igénk első versében határozottan halljuk azt a biztatást, hogy Isten igen bizonyos segítség a nyomorúságban. A

hívő ember tapasztalhatja ezt mindennapi életében, mi is egyenként mindig tapasztaljuk. De ma, amikor Krisztus ellenségei az Isten kegyelmes evangéliumát hirdető egyházak elpusztítására törekednek és vagy elpusztítják vagy megszentégtelenítik Isten templomait, ahogy a szent ige nevezi: „A Felségesnek szent hajlékait“, — ma a szent igének ezt a biztatását nemcsak magunkra értjük, hanem anyaszentegyházunkra is és az istentagadás elvakult fegyvereivel és hadseregeivel szemben biztosan tudjuk és érezzük, hogy egyházainknak is Isten az igazán bizonyos segítség a nyomorúságban. Azért nem félünk, ha elváltozik is a föld, ha hegyek omlanak is a tenger közepébe, ha zúgnak és tajtékoznak a hullámok és megrendülnek a sziklák: „Isten a mi oltalmunk és erősségünk.“ Ezért a szent igének azt a mondatát: „Isten ő közepette van“, úgy értjük, hogy *Isten nem kívülről, hanem belülről védelmezi az Ő egyházát*, tehát Istennek minden hatalma és minden kegyelme belső megtartó erő, amely ellen hiába támad bármilyen ellenség, nem rendül meg, mert megtartja és megsegíti Isten.

Szent igének a második része a 7. verstől a zsoltár végéig azonban többet ad annál a megnyugtatósnál, hogy Isten megvédelmezi az Ő egyházát és megsegíti nyomorúságában. Megtanít arra, hogy *Isten nem csupán védekező Isten*, aki ellenségei támadását visszaveri, hogyha azok Őt magát, vagy az Ő városait és hajlékait támadják és elpusztítására törekednek, hanem Ő világhatalom, világot fenntartó, mindenekfelett álló erő és hatalom, seregek Ura, aki nemzetek zajongása, országok mozgolódása közben, ha kiereszti hangját, megszeppen a föld, tehát, aki uralkodik minden felett és az Ő uralmának nincsen vége. Ezért kiált fel ez a zsoltár így: „Jöjjetek, lássátok az Úr tetteit, aki pusztaságokat szerez a földön, hadakat némít el a föld széleig, ívet tör, kopját ront, hadiszekereket éget el tűzben.“ Bizony hatalmas az Úr, erős vár, övé az ország, a hatalom és a dicsőség mindörökké.

Ez az ünnep is ebben a hitben erősít meg minket. Ezen az ünnepen is éreznünk kell, hogy „mi erőnk nem segít rajtunk, mi csakhamar elesnénk“. Ez az ünnep is a hitben erősítésnek komoly ünnepe. Ezért mondja a szent ige: „Csendesedjétek és ismerjétek el, hogy én vagyok az Isten! Felmagasztaltatom a nemzetek között, felmagasztaltatom a földön.“ Nyomorúságainkban magunkért és templomainkért, gyermekeink jövődjéért való aggodalmainkban hívő szívvel kell elcsendesednünk és hinnünk azt, hogy minden nyomorúságon keresztül is mindenekben az fog történni, amit Isten akar és Ő fog, egyedül Ő fog felmagasztaltatni.

Hálaadó szívvel hajoljunk meg kegyelmes Istenünk hatalma és segítsége előtt. Egyházaink, templomaink és életünk hirdesse az Ő nagyságát és jóvoltát. Érezzük át, hogy Isten velünk van és énekeljük félelem nélkül és magasztaló szívvel: „Erős vár a mi Istenünk.“ Ámen.

Kemény Lajos
budapesti esperes.

Szentháromság utáni 21. vasárnap.

Dél előttre. — János 10, 23—30.

Én és az Atya egy vagyunk.

Ha János evangéliumának 10. részéről hallunk, — akár predikációk alkalmával, akár pedig örvendetesen és mindgyakrabban a különböző vallási közösségekben, — azonnal a „jó pásztor“, a világirodalom legszebb és legkifejezőbb példázata jut eszünkbe. És méltán, mert János evangéliumának 10. részén végigvonul a „jó pásztor“ gondolata. Úgy tűnik fel, mintha Krisztus Urunknak is nehezebb esnék megválni a „jó pásztor“ szépséges gondolatától, újból és újból visszatér hozzá. És ezzel is csak azt bizonyítja, hogy a „jó pásztor“ szereti az ő juhait.

A mai evangéliumban azonban csak hivatkozás történik rá. A 10. rész második felében a főgondolat már: „Én és az Atya egy vagyunk. Milyen tömör ez a mondat. Minden szó a maga helyén. A szavakat sokféleképpen forgathatnánk, de másképen ezt az értelmet visszaadni nem tudnánk. Mondhatnánk így: Jézus és az Isten egy; Jézus az Isten közelségében; Jézus mindenben Isten akaratát teljesíti. Mindez azonban más értelmet adna annak, mint amit Jézus kifejezni akar ezzel: „Én és az Atya egy vagyunk! Ez már nemcsak azt fejezi ki, hogy Jézus és Isten egy, de azt is, hogy mi Jézuséi vagyunk és minket is visz az Atyához, hogy Jézus által mi is egyek legyünk az Atyával.

„Én és Atya egy vagyunk.“ Ez a téma igehirdetéseink kérdései között a nehezebbek közé tartozik. Mint a bányásznak a tárnák mélységébe, nekünk is úgy kell behatolnunk az evangélium rejtekeibe, hogy felszínre hozzuk, megvilágítsuk Jézus tanításainak értelmét.

A felolvasott igék ez alkalommal pontosan megmondják a helyet, ahol Jézus tanított: a Salamon tornácában. A jeruzsálemi nagy templomot t. i. oszlopos csarnok vette körül. Összesen négy. Ezek egyikét Jézus életének idejében Salamon tornácának nevezték. A bibliatörténeti tudósok némelyike azt tanítja, hogy a sokszor elpusztított templom eredeti Salamon király által épített oszlopcsarnoka volt ez. Az Apostolok Cselekedeteiről írott könyvből megudjuk azt is, hogy ezen tornácra Péter és János apostolok is nagy tiszteletben részesültek a sokaság részéről, amikor egy sántát meggyógyítottak (3, 11.) egy akaratlan mindnyájan a Salamon tornácában valának (5, 12.). Ezen idézetek is mutatják a hely fontosságát.

A bibliai szövegből megtudjuk azt is, hogy Jézus ez alkalommal tudatosan kereste a sokaságot. Bizonyára azért, mert mondani valója volt számára.

A Salamon tornácának nemcsak a városi ráérők, a korzózók szoktak fel és alájárkálni, de azok is, akik politikai, gazdasági társadalmi, vagy egyéb nézeteiket akarták kicserélni. A Salamon tornácában mindig találtak embereket, kik nézeteiket szívesen

meghallgatták. Általánosságban a Jeruzsálemben lakók Salamon tornácában szerették lebonyolítani közösségi életüket.

Álljunk meg ennél a szónál: közösségi élet. Figyeljük meg azt a tapasztalatot, hogy közösségi életre csak a műveltség bizonyos fokán állók vágyakoznak. Nőegyleteinket, leányegyleteinket, ifjúsági és felnőtt összejöveleteinket, ha szemmel kísérjük, látni fogjuk, hogy mindenütt a szellemileg felkészültebbek jönnek össze. A műveletlen embernek egyrészt nincs mondani valója, másrészt nem érdeklődik még a világotmozgató különböző eszmék iránt sem.

Érthető, hogy az akkori világ érdeklődésének központja és legnagyobb problémája a názareti Jézus volt. Személyének, küldetésének tisztázása égette az emberek lelkét. Egyesek Isten csodálatos kegyelmét érezték Jézus megjelenésében, mások azonban a Sátán fekete kezének munkáját látták Jézus minden ténykedésében. Lekicsinyelték, ferde kérdések elé állították, nevetségessé akarták Őt tenni. Ez alkalommal, amikor felteszik neki a kérdést: *„Meddig tartasz még bizonytalanságban bennünket? Ha te vagy a Krisztus, mond meg nekünk nyilván!”* — meg akarják Őt fogni.

Pillanatnyilag nekünk egyszerűnek, tisztelettudónak látszik a kérdés, ha azonban a dolgok mögé is látunk, megértjük Jézus válaszájának helyességét. Megértjük, hogy miért nem mondta ki a nagy szót: Én vagyok a Messiás! Megtörtént már más alkalommal is, hogy Jézus messiási küldetésének magyarázását megkövezéssel fogadták. Bölcsességének megfelelően azonban határozott feleletet ad: *„De nem hisztek, mert nem az én juhaim közül valók vagytok.”* Akik az ő juhai, azoknak nem kell magyarázni okmányokkal, arcképes igazolványokkal, szép beszédekkel, hogy ő a Messiás.

Jézus hitetlen embereket lát maga körül. A hitetlen embereket általában az jellemzi, hogy a vallási kérdéseket megmosolyogják, sőt sok esetben ki is gúnyolják. A hitetlen embernek nem kell remény, nem kell üdvösség, neki csak önző érdekeinek beteljesedése kell. A Messiás által akarták elérni nemcsak a gyűlölt rómaiak fennhatóságának lerázását, de egyéni hatalmukat és gazdagságukat is. Jézus látta ezt a mohó vágyat a földi javak után. Milyen különösek az emberek — gondolta magában —, hatalmat akarnak elérni általam, aki pedig azt tartom, hogy az előlállók legyenek a többiek szolgái; gazdagságot akarnak elérni én általam, aki pedig a rozsdá és a moly által megemészthető kincsek gyűjtése ellen hadakozom. Szokták mondani: a lélek ablaka a szem, azon keresztül de sok mindent meglátunk mi is embertestvéreink érzésvilágából. Óh mennyivel többet látott meg Jézus!

Mi nem mondhatjuk Jézus küldetését illetőleg, hogy bizonytalanságban vagyunk. Mi tudjuk, hitünk alapjául el is fogadjuk, hogy ő a Messiás. Nekünk állandóan hirdetik: *„Én és az Atya egy vagyunk.”* Miért van mégis szenvedésünk és nyomorúságunk? Én erre a kérdésre csak azt tudnám felelni, mert hittele-

nek vagyunk, nem hallgatunk az Ő szavára, nem vagyunk az Ő juhai közül valók, testi érdekeinket fontosabbnak tartjuk lelki érdekeinknél. Ezért vagyunk állandó ítélet alatt.

Jézusnak hitre van szüksége. Akiben nincs hit, hallhatja ma is: nem az én juhaim közül való vagy, nem lehetsz az én követőm, nem lehetsz egy velem, nem lehetsz egy az Istennel. Ember, aki kérkedsz őskeresztyéniségeddel, a hit szempontjából is vizsgálj meg magad. Vizsgálatod eredménye ne csak anyakönyvi kivonataidban legyen meg, de legyen meg legfőképpen a te szívedben. Vizsgálatod eredménye legyen szívednek igazi gazdagsága a te hited és akkor hallani fogod a nagy ígéretet: „*Örök életet adok néked.*“

A Krisztusban hívő ember milyen más, mint a hitetlen ember. Megfigyelhetjük a betegeket. A hívő ember a nagyon súlyos betegségben is türelemről tesz bizonyosságot, a hitetlen ember a jelentéktelen betegségben is kétségbe esik. Megfigyelhetjük az egészségeseket. A hívő ember tud uralkodni önmagán, legyőzi szívének minden gonosz indulatát. A durva és káromló beszéd helyett szelid és dicséretes beszéd hagyja el ajakát. A Krisztusban hívő ember nem fél a haláltól, de nem fél az élettől sem. A Krisztusban hívő embert nem ragadhatja ki senki a Krisztus kezéből és nem ragadhatja ki senki az Isten kezéből. Milyen boldogító érzés ömlik el a hívő ember lelkén abban a tudatban, hogy ő Jézus Krisztus által egy az Istennel. Szívből, igazán szólhat: nem fáj az élet, nem fáj a halál, Isten nékem jutalmat ad!

Fenséges látvány lehetett ott a Salamon tornácában, amikor Jézus ajakáról elhangzott a szó: „*Az én Atyám...*“ Képzeld el a jelenetet, kiragyogtak a szemek, megszínesedtek az arcok, Jézus felé görbültek az emberek és úgy figyeltek, amikor az Atyáról volt szó. Az Ótestamentumban az Atya úr volt és parancsoló; vagyonát, áldását adhatta annak a gyermekének, amelyiknek akarta, a többi minden ok nélkül kitagadhatta. Az Atyák szigorúsága nem ismert határt.

Az atyák tiszteletet, szeretetet és mindenekfelett engedelmességet várnak ma is gyermekeiktől, anélkül azonban, hogy zsarnokai akarnának lenni. Nem is hiszem, hogy volna a több ezer nyelvet beszélők között ilyen meleg, szívből szívhez szóló megszólítás, mint a mi drága magyar nyelvünk, amint hangoztatja: édes atyám, uram.

Az Atya fogalmán nem szoktunk sokat gondolkodni. Jó volna pedig erről többször beszélni a lelkipásztorok és többször hallani a gyülekezetnek. Nemcsak testi, hanem szellemi atya is van. Aki nevel, aki példát ad, akit eszményképül állíthatnak gyermekei maguk elé. Szomorúbb eset nem lehet annál, mint amikor a durva vagy részeges apáról saját gyermekének kell megmondani az igazságot, könnyes szemmel mondván: Mentsen meg az Isten mindenkit az ilyen apától!

Az atyaság nagy felelősség is. Mindig megdöbbenek, amikor valaki így szólít meg: lelki atyám. Ha máskor nem is, de ilyenkor mindig eszembe jut gyarlóságom és teszem fel magamban a

nagy kérdést: méltó vagyok-e az embertestvérem lelki életének a vezetésére? Hát ő igazán nem látja az én bűnösségemet?

„Az én Atyám nagyobb mindeneknél” mondja Jézus teljes meggyőződéssel. Jutalmazhat és büntethet, kinek-kinek érdeme szerint. Azokat azonban, akiket én magaménak vallok, akiket én szeretek, akik engem szeretnek, az én Atyáméi is. „És senki ki nem ragadhatja az én Atyámnak kezéből.”

A jövőt illetőleg izgat mindenkit a gondolat: mi lesz velünk, miképen alakul majd a világ sora, milyen lesz majd abban édes magyar Hazánk helyzete? Olyan kérdések, melyekre feleletet adni nem tudunk.

A háború borzalmissága minden jóérzésű emberben nyugtalanságot vált ki. A háború olyan, mint a villámok cikázása a nagy viharban. Eszeveszetten menekül előre minden ember és állat, keres valami védett helyet. A háború ledönti a válaszfalakat előkelő és alacsonyrangú, gazdag és szegény között. Mindenki azt veszítheti el a mi neki a legértékesebb.

A mi nezedékünk részére kétszer jutott ki a világegés idejéből. Sokan vannak, akik másodszor járják a harctereket. A háborús események olyan gazdasági és katonai méreteket öltöttek, hogy hozzá hasonlót a világtörténelem felmutatni nem tud. Ha majd vége lesz a nagy összecsapásnak, nehéz feladat fog hárulni a térképrajzolókra, akiknek kötelességük lesz az országok új határait megrajzolni. Vajjon kik fogják az összekuszált érdekeket szétbogozni? A béke idejéig pedig, ha le kell is mondanunk bizonyos dolgokról, ne panaszkodjunk, szelíd szóval intünk másokat is: a Hazának hozott áldozat legyen kedves kötelesség mindnyájunknak!

„Én és az Atya egy vagyunk.” A mi számunkra azt jelenti, hogy a Krisztus által mutatott úton kell maradnunk. Az újjárendeződésben nem szabad helyet adni az önzésnek, a kapzsiságnak, a rosszakaratnak, a gyűlölködésnek, csak egy diadalmaskodhat életünk minden cselekedetén: Jézus Krisztus. Bennem és benned, a világsorsát intéző vezérekben és vezetettekben. Mindenben és mindenütt a Krisztus. Ő a mi békességünk és áldásunk. Földön és Mennyben. Ő egy az Atyával. Őáltala juthatunk mi is az Atyához. Kérjük Őt, hogy maradhassunk Vele és Mellette mind életünkben, mind halálunkban. Ámen.

Délutánra. — I. Thes. 4, 13—18.

Reménység és feltámadás.

Evangélikus vallásunknak abban van nagy ereje a többi vallásokkal szemben, hogy Istenhez való vezetésében, igehirdetésében, de minden más tanításában is: a mindenki számára érvényes igazságokat keresi és azt akarja, hogy tagjai hitben erősek, értelemben bölcssek, jellemben becsületesek legyenek. Hasznosan töltsék el életük folyását, munkájuk legyen áldás: csaldjuk, egyházuk és Hazánk javára.

Pál apostolnak is legfőképen az a célja, hogy a tesszalónika-beliek tanuljanak, ismerjék meg a keresztyénség igazságait, ne veszítsék el reményeiket és higgyenek a feltámadásban.

Pál apostol tanítása azonban nemcsak korának szólt, de szól a mai kornak is, szól nekünk is.

Bánkódásra nagyon is van okunk. Itt egy ételben nélkülöző, ott egy ruhában szűkölködő; itt egy megbántott, ott egy csalódott szívű; itt egy frissenhantolt sír mellől jövő, ott egy olyan, aki azt sem tudja hol hantolták el kedvesét. Milyen jól esik hallgatni szomorúságunkban a vigasztaló beszédet: „*Ne bánkódjatok, mint a többiek, akiknek nincs reménységük.*“ A „többiek“ alatt a pogányokat kell értenünk, ők éltek emberileg olyan alacsony fokon, mint a mi időnkben a hitetlenek, akik még reményt sem tudnak éleszteni szívükben.

Nehéz időben pedig különösen is nagy szükség van reményre. A remény a kimerült szív legfőbb kincse. Akinek reménye nincs, gyengélábon áll annak az élete is. A remény felfrissíti a lelket, mint az üdítő álom a testet. A remény az a kimeríthetetlen jótékony egylet, ahonnan mindig mindenki részesülhet áldásos adományban. A remény az élet igazságai után való vágyban a nemes kielégülés. A remény szomjúság is, tiszta üdítő ital után.

Lehet irigyelt gazdagságod, élestárad telítve minden földi jóval, ékszereid sokasága között válogathatsz, hogy melyiket rakd fel magadra, szekrényeidben ma be nem szerezhető drága ruhák állhatnak sorjában rendelkezésedre, öltözködésed alkalmával azt sem tudod, melyikhez nyulj, szépséged is lehet híres, de ha hiányzik nálad a remény, szegényebb vagy az utca koldusánál, akinek pedig semmije sincs a reménységen kívül. Ez odahajol hozzá és számára gyönyörűvé teszi az előtte álló hosszú vándorutat.

Egy fiatal házaspár virraszt beteg gyermekének ágyacskája mellett. Az orvosi tudomány és a gondos ápolás mindent elkövet a drága gyermek érdekében, de életbentartani még sem tudják. A bánatban összetört lélek csak akkor éled újból, ha a megsiratott álmok nyomán ismét kifakad a remény színes bimbója.

Nyomor, fájdalom, bánat, lemondás a remény tükrében nem árthat. Gondoljuk csak meg kicsoda ítélet borzalmassága fejeződik ki ebben a mondásban: minden reményt elveszített. Ez valami olyan, mint amikor sötét szobában koporsóba verik be a szögeket és mondanák: nincs tovább, megindulhat a test porráválása.

Testvéreim, keressétek fel a szenvedőket, fogjátok meg a kezüket, ne szövirágokkal, de szívetek igaz melegével vigasztaljátok és intsetek, hogy el ne veszítsék reménységüket. A remény szegénységben gazdaggá tesz, a nyomorban megelégt, a fájdalomban megvigasztal, pályádon való boldogulásodban előbbre visz.

A remény a keresztyén erények összekötője. Hitből fakad és szeretethez vezet.

Láttátok-e már az édesanyát bölcsőben alvó kicsiny gyermeke fölé hajolni? Mi mindent fejez ki tekintetével, amint összekulcsolt kézzel fölfelé tekint. Nem szól az ajka, de szívének dobbanása kifejezi azt a reményt, hogy Isten őt gyermekéért való odaadásában el nem hagyja.

A remény útja sokszor nehéz. Lemondás, könnyhullatás a kísérő zenéje. A remény útjának utolsó állomása: a feltámadás. Ezzel nyugtatja, bátorítja Pál apostol a thesszalonikabelieket: *„Feltámadnak, akik meghaltak a Krisztusban.“*

Az évmilliók ideje alatt elhaltak hozzátartozói, ha különböző vallási felfogások szerint is, de mind a feltámadás reménye alatt adták át kedveseiket a sírnak. Ahogyan a fejfákon olvashatjuk is: a feltámadás boldog reménye alatt; ahogyan a temetők kapuján van kiírva: Feltámadunk!

A feltámadást Pál apostol a korinthusbeliekhez írott levelében (I. 15, 42—44.) magyarázza meg: *„Elvettetik romlandóságban, feltámasztatik romolthatatlanságban; elvettetik gyalázatban, feltámasztatik dicsőségben; elvettetik erőtlenségben, feltámasztatik erőben.“*

A sírontúli élet minden időben izgatta az élő embert. Jézus előtt, az Ő idejében és ma is. Mindnyájunknak a kérdések kérdése: hogyan is lesz a halál után? Milyen lesz a viszony: házasársak, szülők és gyermekek, jó rokonok, szíves barátok és kedves ismerősök között? Én Pál apostollal állítom: romlatlanság, dicsőség és erő az a mennyei öltözet, mely a feltámadásban biztosítja az örök életet. Ne féljete, akik szerették egymást a földön, mint emberek, azok szeretni fogják egymást, a mennyben, mint angyalok.

Pál apostol a maga hitének nagy gazdagságával még a feltámadás sorrendjét is megállapítja azok részére, akik hiszik, hogy a meghalt Jézus feltámadott. Emberileg el nem képzelhető fény, pompa és dicsőség nyilvánul meg a feltámadás alkalmával: *„Maga az Úr riadóval, arkangyal szózatával és isteni harsonával leszáll az égből és feltámadnak, akik meghaltak a Krisztusban.“*

Evangélikus ember fülének szokatlan az „arkangyal“ kifejezés. Pedig tudnunk kellene, valahányszor Isten csodálatos eseményt akar az ember tudomására hozni: *„Imé hirdetek néktek nagy örömet“* (Lukács 2, 10.). Karácsony alkalmával. *„Tudom, hogy a megfeszített Jézust keresitek. Nincsen itt, mert feltámadott“* (Máté 28, 5—6.). Húsvét alkalmával, — de máskor is: angyali szózattal teszi. Az angyalok közül heten kiváltak és állandóan Isten közelségében állanak. Ezek az „arkangyalok“. A hét arkangyal közül Rafael, Gábrriel és Mihály nevét ismerjük is. Pál apostol bizonyossága szerint „arkangyal szózatával“ kelnek ki sírjaikból a meghaltak a feltámadásra. De csak azok, akik Krisztuséi voltak.

Bismark (1815—1898), korának legnagyobb államférfia, amikor az 1870—71-i német-francia háborúban, mint diadalmas győző Páris előtt állott, azt mondotta: „Ha keresztyén nem volnék, nem szolgálnám a császárt. Nem tenném ki magam kelle-

metlenségeknek, ha nem érezném, hogy Istenért kell teljesítenem kötelességemet. Rang, kitüntetés engem nem ösztönöz, hanem csak a határozott hit a halál utáni életben.“

Ma is a népek között azok vezetnek, akik bíznak Istenben és tudják, hogy a hatalom, a vagyon és a tudomány földi dolgok csupán, értékük bármily nagy is, nem hasonlíthatók össze a mennyei dolgokkal. Azzal az üdvösséget adó boldog érzéssel, hogy „mindenkor az Úrral leszünk“. A csüggedőt, az elfáradtat, „vigasztaljátok egymást e beszédekkel“.

Boldog az, aki élete végén hittel állapítja meg: Isten volt az én vezetőm, béketűréssel hordoztam minden küzdelmemet, Isten adja meg reménységem megvalósulását, a vele való egvüttélést a feltámadás által. Ámen.

Szuchovszky Gyula
budapesti vallástanár.

Ne szóval csak . . .

(Gyámintézeti istentiszteleti igehirdetés.)

I. Ján. 3, 16—18.

Különös megérvés van bennünk a szeretet irányában. Ez a megérvés a gyermekben még romlatlan. Ösztönszerűen érzi, ki az, aki szeretettel közeledik feléje. Meglepően meg tudja sokszor különböztetni az igazit az erőszakolttól vagy tettettől. A szeretet megérvése nem marad hatástalan. Minden tényleg eredmény és minden valóban siker mögött szeretet van. Szeretet nélkül a legékesebb szólás is zengő érc és pengő cimbalom, a test tüzevetésével egyenlő önemésztdés is haszontalanság. Az egyházi munkának a lelke a szeretet. Ezért szükségszerű tartozéka az egyház életének az, ami nálunk a Gyámintézetben megy végbe. A Gyámintézet az egyháznak a lelkétől lelkezett drága gyermeke.

Az elhangzott ige a szeretet életfolyamát írja le. A forrás Isten szeretete. János a tanítvány Jézusról szóló beszámolójának a foglalata és a csúcspontja ez: megismertük a Szeretetet. Ez volt neki és tanítványtársainak a legújszerűbb és legmélyrehatóbb. Azelőtt is használták a szeretet szót, azelőtt is ismertek ők és ismert a világ szeretetet. — Aki meghül vagy fejfájása van, betegnek mondja magát, mégis mikor súlyos betegségbe esik, azt mondja: most tudom, mi a betegség. — Jézusban ismerte és ismeri meg a világ s a tanítvány valójában a szeretetet. Amit addig gyakorolt és ismert, az más volt. Abban az ember — bármilyen eredetű lett légyen is szeretete — magamagát kereste és szerette. A Jézus szeretete szabadítja meg az embert önmagától annyira, hogy tud Uráért, felebarátjáért szeretni: önzetlenül, sőt önfeláldozóan. „Arról ismertük meg a szeretetet, hogy ő az ő életét adta érettünk.“ Igen, ez a krisztusi szeretet ismertető jele, megkülönböztetve ezt minden egyéb szeretettől.

Ez a szeretet akkor lehet kiapadhatatlan forrás az egyén vagy az egyház szeretet-életében, ha a megismerésében az elhívése is benne van. (I. Ján. 4, 16.) Aki megismeri, először úgy érzi hihetetlen, hogy a végtelen Isten a porszemnyi embert, a szent Isten a bűnnel beszennyezett embert így szeresse. Már pedig ennek a megismerése és a benne való hívés élet-halál kérdés a számunkra. Ismerd meg hát és higgyed! Minden egyéb, ami a szeretethez tartozik, ebből ered.

Az emberszeretetre való kötelezés is. „Mi is kötelesek vagyunk” — így hát a szeretet gyakorlása nem passzió, nem unalmat elűző időtöltés, hanem kötelezettség. Abban, amire kötelezve vagyunk, nagyon hajlandók vagyunk a határmegállapításra: eddig tarthat igényt rám a család, eddig a hivatásom, eddig a felebarátaim, ezen túl joggal magamnak élhetek. Az ige ilyen határmegállapítást nem enged meg, mert a helyett, hogy az élet egy részének a magunk számára való megtartására jogosítana, annak az odaadására kötelez el. Az életét adja a hős katona is, aki a döntő percben magát harcba vetve, életével fizet a győzelemért, az orvos is, aki a gyilkos ragály ellen a legnagyobb kockáztatásával is felveszi a harcot s áldozattá lesz. Az ily életáldozás nem mindenkitől kívántatik meg. Az életet odaadni lehet úgy is, hogy naponként szolgálatra váltjuk azokat a javakat, amelyek az életet jelentik: időt, erőt, képességeket, hitet s egyebek között azt, ami sok baj forrása lehet, ha nem a szeretet szolgálatába állítjuk, a pénzt. Az egyszeri önfeláldozást megkönnyíti az a lelkesült elszánás, amely pillanatnyilag egészen hatalmában bírja tartani az embert, ehhez a naponkénti szolgálatra való odaadásunkhoz azonban újra és újra vissza kell térni az erőforráshoz: Isten szeretetéhez.

Isten szeretete és a szeretet gyakorlása szoros kapcsolatban állnak egymással. Isten szeretete a forrás, belőle táplálkozik minden szeretetmunka, viszont Isten szeretetében való megmaradásunknak feltétele, hogy embertársainkon segítsünk. Sokszor említik, hogy az adakozás voltaképpen gazdagodást jelent: „kölcson ad az Úrnak, aki szívesen ad a szegénynek”. A másokon való segítség gazdagodást jelent, mert a mi életünkbe beleépül a felebarátunké gondjaival, bajaival, vágyódásával és imádkozásával. Viszont a másik szüksége elől elzáruló élet folyton szegényedik s szűkül, végül nem fér bele más, csak az ember imádott önmaga. A legfőbb elszegényedés azonban az Isten szeretetével kapcsolatban mutatkozik. (17. vs.) Isten szeretete, a mi legfőbb gazdagságunk, azért megrendítő, ha ennek a versnek a szempontjából nézzük az életünk területét. Miképpen maradhat meg az Isten szeretete, a mi magyar nemzetünkben, ha továbbra is elnézzük a kunyhó földhöz ragadt szegénységét, magyar tömegek teljes lerongyolódását? Miképpen marad meg az Isten szeretete a mi evangélikus egyházunkban, ha bedugjuk a fülünket a szórvány segélykiáltásának és elnyomorodó gyülekezetek halálharangjának a szava elől? Jaj volna, ha a korszellemnek

kellene megtanítani bennünket, a Krisztus egyházának tagjait, a szeretetre és a felelősségre egymásért, jaj volna, ha mi magunk között nem tudnánk megoldani azt, amit a nem krisztusi talajról kiindulók másutt megoldanak.

A szeretetről szölkttam s ti a szeretről hallottatok. Annak, hogy a szeretetről szölkunk és a szeretetről hallunk ma, megvan a maga veszélye. A mai világ túlsokat beszélt és hallott már a szeretetről, de itt meg is állapodott. Azzal, hogy beszélünk és hallunk róla, nem lehet megnyugtatni a lelkiismeretet. A szeretet nem a szónál, hanem a cselekedetnél és a való életnél kezdődik. Ezt ne feledtesse velünk, hanem inkább rögzítse belénk az, hogy sokszor beszélünk és hallunk róla. „Ne szóval szeressünk, se nyelvvel, hanem cselekedettel és valósággal.

Szabó Lajos,
kissomlyói lelkész.

Bölesötöl a koporsóig.

A temetési beszéd.

Ha az evangélikus egyház keresztyénységét, teológiáját a temetési beszédekből mérnénk le, az eredmény nagyon kedvezőtlen képet mutatna egyházunk keresztyénységéről és teológiájáról. Ennek a ténynek ad megdöbentő módon kifejezést ez a kritika: „Wer das teure Predigtamt in seiner tiefsten Erniedrigung sehen will, der muss es an den Gräbern hören... Leichenreden, Lügenreden; die Grabreden sind das Grab der evangelischen Kirche.“ Van ebben a kritikában némi túlzás, de sok igazság is. Nem azért, hogy a felelősséget elhárítsuk magunkról, még csak azért sem, hogy annak súlyát enyhítsük, hanem csupán mentségül rá kell mutatnunk azokra a nehézségekre, kísértésekre, amelyek a hibákat előidéznek. Itt csak néhányat említünk fel a közül. Amíg a szószéki beszéd anyagát a tágabb keretet nyújtó egyházi esztendő szabja meg csupán, addig a temetési beszédeknél, mint alkalmazott igehirdetésnél, sokféle körülményekre kell tekintettel lennünk, amik főleg a halott személyével, életkörülményeivel, a hallgatóság összetételével függnek össze. Nagyobb gyülekezetek lelkészeinek hányszor kell olyanok koporsója mellé állni, akiket sohase ismert, koporsójuknál találkozik velük először. Mit mondjon róluk? A másoktól nyert információk nem mindig megbízhatók. Nemcsak a lelkész, hanem az egyház tekintélyének is mérhetetlen sokat ártnak az olyan melléfogások, amikor akár tájékoztatlanságból, akár a mindent elfedező szeretet helytelen alkalmazásából olyan előnyös dolgokat mondunk el az elhunytól, amiknek talán éppen az ellenkezője az igaz. Iyenkor még azt is feltételezik a lelkésztől, hogy a jó kiadós stóla reménye inspirálja az ékesen szóló dicshimnusz elzengedezésére. Mit mondjunk annak a koporsójánál, akinek egész élete semmitmondó szürke jelentéktelenség, kinek egész életrajza, életfolyása ebben a három szóban foglalható össze: született, élt, meghalt? Mit mondjunk ott, ahol a gyászolók arcáról se olvasható

le semmi meghatódottság, sőt inkább hideg közöny? Mit mondjunk a nyilvánvalóan, még a világ mértéke szerint is bűnös ember felett? Bennünket is köt a „De mortis nil si bene“. A temetési beszédnek vigasztalnia is kell. Megtörténik, hogy nagy jóakarattal és buzgalommal vigasztaltunk ott, ahol ezt senki se igényli. Ecseteljük a veszteség feletti fájdalmat, beszélünk a hulló könnyekről, pedig senkinek se fáj a szíve és senkinek se hull a könnye. Kétséges az is, hogy van-e vigasztaló ereje szavunknak ott, ahol a fájdalomtól szinte elkábultak a lelkek és képtelenek a vigasztaló ígék befogadására. Nem helyesebb-e vigasztalást a pásztorlátogatás meghitt, négy szemközti csendes beszélgetés alkalmaira tartani fenn? Keresztényietlenségre, szeretetlenségre, sőt a jó ízlés hiányára vall, amikor amúgy is vérző sebekhez nyulunk és beszélünk a veszteségről úgy, hogy a fájdalom még jobban fokozódjék. Sajnos, vannak lelkészek, akik nem riadnak vissza attól, hogy különösen egyszerűbb emberek körében a koporsó mellett minél nagyobb sírást és jajgatást idézzenek elő. A szónoki képesség és siker csalahatatlan bizonyosságát látják az előkerülő zsebkendők sokaságában. A koporsót sokszor állják körül olyanok, akik akkor hallanak először evangélikus papot, vagy olyan evangélikusok, akiket addig nem tudott az egyház a maga igehirdetésében megközelíteni. Milyen nagy itt a temetési beszéd missziói felelőssége! A koporsókat rendszerint nem a „gyülekezet“, hanem vallásilag a legkülönbözőbb összetételű és igényű „közönség“ állja körül, akivei a lelkésznek nincs semmiféle lelki, hitbeli kapcsolata. Nagy kísértés rejlik abban, ha a sokféle igényt ki akarjuk elégíteni olyanok között, akik az életnek és halálnak bibliai szemléletétől mérhetetlen messzeségben vannak. Itt rendszerint az evangélium szenved rövideiséget. Az se egészen mellékes körülmény, hogy a temetési beszédekre való készüléshez sokkal kevesebb idő áll rendelkezésre, mint a szószéki prédikációhoz és segédforrásaink sincsenek olyan mértékben, mint más prédikációknál. Hogy mennyire erőt, képességet próbára tevő a jó temetési beszéd, azt nyilván mutatja a prédikációs irodalom, amelynek még magyar viszonylatban is bőséges termései között csak nagy ritkán találunk önálló külön temetési beszéd kötetet. A temetési beszédeknel jelentkező hibákat elősegíti az is, hogy hivatalos egyház máig sem állapította meg az egységes temetési liturgiát. Ez vezet azután akkora szabadosságra, hogy a koporsónál néhol még mottónak se olvasnak fel ígét, hanem formailag is figyelmen kívül hagyják azt. A temetési beszédekkel kapcsolatban felmerülő nehézségek felsorolását folytathatnánk még tovább, de az eddigiek is elegendők annak megokolására: mi az oka annak, hogy ezen a téren olyan sok hibát követünk el. Hogyan szabadulhatunk meg ezektől a hibáktól és kísértésektől? Mit kell tennünk, hogy temetési beszédeink olyanok legyenek, amilyeneknek lenniük kell?

Vannak lelkészek, akik úgy oldják meg ezeket a nehézségeket, hogy egyszerűen nem mondanak temetési beszédet. Imádságba belesűrítik mindazt, ami tulajdonképpen nem az imádságba, hanem a beszédbe való. Ez se nem imádság, se nem beszéd, hanem egy homiletikai torzszülött. Felmerülhet az a gondolat is, hogy a temetési beszédet állandó jellegű liturgikus elemekkel pótoljuk úgy, ahogy azt a római egyház teszi. Ez a kíváncsi sokszor a híveink körében is fölmerül. „Sokan, még pedig a legmagasabb gondolkodású és legfinomabb lelkű híveink javallják, hogy temetési szer-

tartásunk csak rövid liturgiából álljon és semmi szabad homiletikai elem ne legyen benne; ezt meg lehet érteni, ha látjuk, hogy finom lelkek üvegharangjára hogy üt rá sáros kapával egy ostoba prédikátor a maga érzelmi tornájával.⁴⁴ Nem helyeselhető a temetéseknel a beszédnélküli liturgia azért, mert semmiféle liturgikus elem kedvéért se mondhat le az egyház legfontosabb feladatáról: az igehirdetésről. A temetés éppen az az alkalom, ahol igehirdetésünkkel elérhetünk olyanokat, akikhez egyébként soha se szólhatna az ige. A temetés az egyház számára missziói alkalom is. De helytelenítjük azért is, mert ez a prófétai elem háttérbe szorulását jelentené a papi elemmel szemben, aminek a következménye az is lenne, hogy híveink közönyössé lennének az egyház ilyen szolgálatával szemben. A megoldás nem a dolgok megkerülésében van, hanem három dolognak a megfontolásában. Először is annak megfontolásában: mi a halál, másodsor: mi a temetés, harmadszor: mi a temetési beszéd. Teológiai alapvetésre van tehát szükségünk. Az alábbiakban erről a 3 dologról megkísérelünk nagy vonásokban beszélni.

Mi a halál? A köztudat, a közgondolkodás szerint, ami a legtöbb temetési beszédben is kifejezésre jut, a halál csupán a természeti élet körébe tartozik, a természet rendje. Ha a halál az ember számára csak elméleti kérdés volna, ezzel el is lenne intézve a kérdés. A halál azonban egzisztenciális dolog. A halál nyomasztó és nyugtalanító hatása ellen próbálkozik az ember védekezni fatalizmussal, vagy úgy, hogy a halál fekete leplét teleshövi illúzióknak aranyzálaival és úgy beszél a halálról, mint jóbarátról, mint szenvedéstől megváltóról. A temetési beszédek nagy részében ez a felfogás érvényesül. Ezzel szemben a biblia természetellenesnek mondja a halált. A teremtés és bűnbeesés története azt mutatja, hogy a halál eredetileg nem volt tényezője a földi életnek. A halál csak akkor lépett be az életbe, amikor az ember megszegte Isten parancsolatát. A teremtésben nincs benne a halál. Ellenkezőleg a teremtés isteni művébe belerontott a halál, ami a teremtőtől való elszakadás következménye. A halál nem jóbarát, hanem ellenség, az utolsó ellenség. Jézuson felindulás vesz erőt, amikor Bethániában látja a halál pusztítását (Ján. 11, 38). Jézus halottfeltámasztása azt jelenti, hogy Isten királysága betör a halál birodalmába. A biblia megfoszt bennünket a halállal kapcsolatban minden illúziótól, de ugyanakkor meg is szabadít a reménytelenségtől. Jézus Krisztus megtörte a halál hatalmát, számára a halál kapuvá lett, melyen általment az örökkévalóságba. Krisztus azért jött, hogy megtörje a halál hatalmát, ami a bűnnek a zsoldja. A halállal szemben a bibliaiban nincs teória. Mint mindenben, itt is a megoldás annak kezében van, aki azt mondta magáról: Én vagyok a feltámasztás és az élet. (Ján. 11, 25.)

Mi a temetés? A reformáció a temetés kérdésében is gyökeres változást hozott. A reformáció előtt a temetésnél a halott személye állott a középpontban. A halotti miséből álló temetés célja az volt, hogy sacramentális úton, mágikus eszközökkel befolyást gyakoroljon a halott túlvilági életére. A római egyházban ma is ez a temetés. A reformáció elveti ezt a gondolatot és a temetésnél a figyelmet a halottról az élők felé fordítja, hogy az élők magatartását befolyásolja az étellel és halállal szemben. A sacramentális befolyásoláson alapuló halotti mise helyébe egy-egy bibliafejezet felolvasása lép és annak megmagyarázása. Ebből fejlődött ki idők

multával a temetési beszéd, ami az egész temetési szertartás középpontját alkotja. A halott túlvilági életét befolyásolni akaró pap helyébe a gyülekezet lép, amely egyik tagjának adja meg a végtisztességet igefelolvasás és annak megmagyarázása által. A későbbi századokban, főleg a racionalizmus idejében, ismét a halott személye lép a középpontba. Ekkor már nem a gyülekezet, hanem a hozzátartozók, a család vagy valami más emberi közösség temet. Így lesz a temetési beszédből emlékbeszéd. Ezek a beszédek a bibliai vonatkozásokat legfeljebb csak színezésre és emberi gondolatok igazolására használják, egyébként az egész beszéd emberdicsőítés, elmefuttatás, filozofálás érzelgős poézissal. A reformáció gyülekezeti aktusnak tekintette a temetést. Ez a helyes. A temetés gyülekezeti aktus. Nem a lelkész, nem a család, hanem minden esetben a gyülekezet temet. De megtaláljuk-e minden temetésnél a gyülekezetet? Faluhelyen a legtöbb esetben ott van az empirikus gyülekezet a temetésnél, de városokban nevezhető-e gyülekezetnek a koporsó köré összegyülekezők? Mégis azt kell mondanunk: az empirikus gyülekezet hiányában is a gyülekezet temet, mert ilyen esetben a gyülekezetet a lelkész képviseli, aki a gyülekezet nevében, a gyülekezet megbízásából végzi a temetést. A temetésnek erről a gyülekezeti jellegéről soha semmi körülmények között sem szabad megfeledkezni és ennek mindig kifejezésre kell jutnia a temetési beszédekben.

A temetésnek ez a gyülekezeti jellege meghatározza a temetési beszéd lényegét is, ami nem lehet más, mint igehirdetés.

Isten az Ő igéjét nem egyes emberekre, hanem az Ő egyházára bízta, az egyház pedig a gyülekezetben él. A gyülekezet Istentől nyert feladata, küldetése elsősorban és legfőképpen az ígének hirdetésében közvetíteni, továbbadni az örvendetes üzenetet, melyet Istentől vett és amely üzenet Jézus Krisztusban öltött testet. Mindent megmondunk az egyház feladata felől, ha azt mondjuk, hogy az egyház az íge sáfára. Az egyház élete az íge hirdetésében van. Minden helyen és minden alkalommal az ígét kell hirdetnie.

Az igehirdetésnek kiváltképpen való alkalma a temetés. A lelkész a gyülekezet nevében és megbízásából áll oda a koporsó mellé nem azért, hogy díszesebb keretet adjon a temetésnek, nem azért, hogy emlékbeszédet tartson, nem azért, hogy kifejezést adjon a veszteség felett érzett fájdalomnak. A lelkész a gyülekezet megbízásából azért áll oda a koporsó mellé, azért szólal meg, hogy ott biztonságot tegyen a gyülekezetnek Istenbe, az örök életbe vetett hitéről, arról a hitről, amelyre Jézus Krisztus vezet el bennünket ma is a megvilágosító Szentlélek által. A temetési beszéd az élőkhöz szól és nem a halottakhoz. A halottak már kivétettek minden földi befolyásolás alól. Ne arról szóljon a temetési beszéd, hogy mit cselekedett az elhunyt, hanem arról, hogy mit cselekedett Isten az elhunytnak életén keresztül. Az igehirdetés legfelségesebb témái lépnek elénk: halál és élet, szenvedés, ítélet és kegyelem. Isten üzenetét keressük s szóaltatásuk meg, azt az isteni üzenetet, ami üdvösségünket szolgálja. Az örökkévalóság javaira nézzünk és azokat láttassuk meg a múlandó dolgokhoz tapadt szemek számára. Kerüljük az érzelmi tornát, a szuperlatívuszokat, beszédünk legyen egyszerű, közvetlen szívből jövő, szívhez szóló. A temetési beszédnél minden felmerülő nehézséggel szemben a legbiztosabb, a legcélravezetőbb megoldás a beszéd alapjául felvett íge hű tolmácsolása

anélkül, hogy minden áron alkalmazni igyekeznénk azt. Isten igéjének önmagában is megvan a maga mondanivalója alkalmazás nélkül is és így is elvégzi a maga munkáját a lelkekben.

Molitorisz János
celldömölki lelkész-esperes.

Katedrán

Tapasztalataim a gyermekgyülekezetben.

Nehéz tapasztalatokról szólni ma, amikor minden, minden úgy zajlik körülöttünk. Mondhatni a lét vulkanikus elemi erői szemünk előtt végzik megdöbbentő hirtelenséggel nagynak látott alkotások porbadöntését s kicsinek vélt dolgok gigászi feltörését. A változások korát éljük. Ilyenkor születnek szükségszerűen az emberi életnyilvánulások összes helyein: gazdasági, politikai, tudományos, faji, nemzeti, állami, nevelési stb. területeken, sőt egyházi téren is a változásoknak megfelelő új elgondolások, tervek, keretek, amelyek hivatva lesznek az életfolyamatot lehetőleg nagyobb megrázkódtatás nélkül a változott meder-viszonyoknak megfelelően tovább vezetni s folyását biztosítani.

Itt egy pillanatra ki kell térnem, nem mintha általános elméleti okfejtések kacsaringóiba kanyarodnék a tapasztalásnak élményfakkal szegélyezett, egyszerű munkamezei tagútja helyett. Nem. Csupán tapasztalásainak helyét, idejét, körülményeit, a kiváltott benső lelkifolyamatoknak szavakbafoglalt eredményeit, egyszerűan leírando szerény beszámolómnak gondolati életterét akarom vezérvonalasan vázolni.

Meg kell látnunk a változások folyamatában az irányító emberi szerepet s az irányított külső körülményeket. Hívó, látó lélekkel pedig meg kell látnunk a teremtő, megváltó, megszentelő isteni akaratot. Íme, így látjuk magunk előtt „e világ“ útját a „nagy idők — nagy emberek“ korának napsugaras dombtetőin s a katasztrófák sötét nyomorúság-völgyein átvonulva. Szinte megdöbbentő Spengler megállapítása: „A világtörténelem nem folytatódó folyamat, hanem kultúrák egymásutánja: születés, növekedés, virágzás, hanyatlás, pusztulás.“ (Untergang des Abendlandes.) Szóval emberi kultúra hajszálnyira pontosan emberi életsorsot kénytelen viselni. Az ember sorsa pedig elveszettség, elkárhozottság. „A bűnnek zsoldja a halál“ — szól igéjében teljes bizonyossággal az Úr. Ha az ember elveszett a bűnben, élettere, e világ is elveszett és elkárhozott lett. Tehát egyes kultúrák útja nem más, mint a sziszifuszi kőhengerítés útja, amely kiágazik a Teremtő által kijelölt célegyenesből, csődbe kerül, visszahull. Most a visszazuhanás mélypontján csődben van a világ. A Sátán már arcátlanul, nyíltan Isten nélküli életforma megvalósításába fogott a szovjeten kívül is az egész világon. A mélyben, füstben, ködben, vérben járunk. De a népek lelkében ilyenkor mintegy rejtett vészérzet fakad, az elveszettség tudata s ez a központi irányító hatalom intézkedéseiben, törvényhozásban is kifejezésre jut, mint irányvonal. Így nálunk is a nevelési irányának mondhatni szerves átállításában jutott kifejezésre. Az 1925. évi tanterv nyíltan az oktatás elé helyezi a nevelést. Mit is jelent ez? Nem kevesebbet,

mint azt, hogy az iskolák, fel egészen az egyetemekig, a növendékekre vallásos, erkölcsös, hazafias ráhatást kötelesek kifejteni. Tisztázni kell azonban a nevelés fogalmát evangélikus iskoláink evangéliumi szellemében. Pál I. Kor. 3, 6: „Én plántáltam, Apollos öntözött, de az Isten adja vala a növekedést.“

Tehát, a tanterv célkitűzése: jobb, értékesebb, vallásosabb, hübb ember-típus kialakítása. Nem az elvégzendő tananyag, hanem a növendék került az iskolai munka középpontjába. Sajnos, azzal az elvi születési-elgondolási hibával, hogy a lélekben szunnyadó jóra való hajlandóságokat neveléssel annyira meg lehet erősíteni, kifejleszteni, hogy a gyermek jó emberré nevelhető, a rossz tulajdonságok pedig elkorcsosíthatók s kipusztíthatók.

Az egész nevelés nem más, mint értékélmények kiváltása. Értékélményeket imponálás, szuggerálás, példa által válthatunk ki. (Kornis Gy.)

Evangélikus hitünk nevelési elve: „Hiszem, hogy a Jézus ... engem elveszett és elkárhozott embert megváltott.“ Így adja Isten a „nevekedést“ egyszerűen Fia, a Jézus Krisztus által.

Az új időknek szükség szerint tehát új elvek mellett új kereteket kell felállítani. Ez a keretépítés jellemző tünete a mi korunknak is. Így lehet beszélni az iskola, tehát evangélikus iskolának is az életkeretéről, amelyet élettartalommal kell megtölteni, hogy a nevelő tényezők valósággá váljanak. A munka elvégzéséhez sok terv, módszeres elgondolás születik ilyenkor s a terv, módszer, kivétel észrevétlenül, akaratlanul is oly nagy fontosságra tesz szert, hogy a megvalósítás módszeres módozataiban szinte öncéllá válik. S ezek mellett a tárgyi tényezők mellett szinte ugyancsak észrevétlenül és akaratlanul elsikkad a másik két tényező, a nevelő és növendék személyisége. Ezen tény folyamatyaként ugyancsak szólamná válik a nevelés valódi hatótényezője, Krisztus is.

Ezekbe a világháború utáni iskolai viszonyokba kapcsolódott bele anyaszentegyházunk csirázó evangéliumi gyermeknevelő irányzata áldott emlékü Gáncs Aladár misszióegyesületi titkár által megindított Missziói Gyermekszövetségek munkájával. Egyidőben a Vasárnapi Iskola munkája is örvendetes lendületet vett. Végül kiépült a keret a Gyermekgyülekezet célkitűzéseinek, munkarendjének teljes körvonalazásával, amelyet a Dunántúli Egyházkerület főpásztora végzett s juttatott el minden Gyermekgyülekezethez. A gyermek a kis gyülekezetben, mint palánta növekedjék a nagy gyülekezet számára.

Íme, az Anyaszentegyház, az élő Krisztus teste, benne a Szentlélek jön, hogy munkálja a mi „páli“ — „apollosi“ munkánk mellett a lényegmunkát, a nevelést az iskolában. Hogy alkalmas eszközökké váljunk a Szentlélek számára, megindulnak a lelkész-pedagógus konferenciák, majd a pedagógus evangelizációk.

Nálunk Celldömölkön 1934-ben indul meg a Missziói Gyermekszövetség munkája, majd 1938-ban a Vasárnapi Iskola kezdi meg tevékenységét. Nekem Isten nagy kegyelmét, a mélységből az ige napsugarába való fel-emeltetést jelentette, kínzó szomj- és éhségi hiányérzetet, pedagógiához teológiát, élő hitet, személyes felelősségérzetet. Mikor a rendszeres gyermekgyülekezeti munka megindul, mindegyik tanterem szeretettel kapcsolódik be. Minden második héten missziói összejövetel. Gyermekek érdeklődése, lelki, anyagi részvétele erősödik. Kedves élmény volt, mikor a vasár-

napi iskolai munka megindultával, a Missziói Gyermekszövetség felserdült leánytagjai önként jelentkeztek munkatársakul. Imaközösségszerű összejöveteleken készülünk minden alkalomra. Nagy volt a mi örömünk, de korai. Elfelejtettem, hogy ahol kimondottan a Krisztus nevében folyik a munka, ott legelőször a Sátán jelenik meg. A nagy szünetekben kínos csalódás ért, egynéhány kivételével nemcsak a vasárnapi iskolai összejövetelekről, de még a templomi istentiszteletekről is elmaradoztak a legbuzgóbbaknak vélt növendékek. Önvád mart. Úgy látszik „Én“ öfelsege dolgozott Krisztus akadékjaképpen. Magamhoz édesgettette velem őket Krisztus helyett észrevétlenül a nagy cselszövő, a Sátán. Úgy érzem a mában nyüzsgő sok elgondolás, újítás, módszerek csillogásának világában elemében van, vakít, arat a Sátán. Résen kell lennünk! A jóigyekezetű munkásokat is törbecsalja olyanformán, hogy a sok szép terv, újítás megvalósításában a módszerek s az „Én“ fontosságára irányítja különösképp a figyelmet. Amíg centrifugálisan, kifelé buzgólkodom mások felébresztésén, centripetálisan kifelejttem magamat belőle. Illetőleg az „Én“ köré kínai falat emel észrevétlenül a Sátán s mint fellegvárban, diadalmasan trónol ott. Bizony önnudorral kell magamra ismernem a Róm. lev. 7. részében. Hány-szor veszem tananyagként az ígét. Megértem, szétszedem, letárgyalom, közlöm másokkal, eleget teszek a kívánalmaknak, formáknak. Kroeker Jakab „A megdicsőülés hegyén“ ezt írja: „Az a megdöbbentő, hogy a lélekből formák születnek, amelyek a lélek ellen támadnak, mivel az emberek jobban szeretik a formákat, mint a Lelket. Mert a forma nyugalom, a Lélek pedig nyugtalanság és élet. Az egyháziasság kényelmesebb, mint Jézusnak engedelmeskedni, a hitvallás — mint a bizonyágtéves.“ Továbbá: „Nem új éleletek feltárása, hanem új életerők közlése álta lehet új embert nevelni.“

Most tanulmányozom a nyolcosztályú népiskola új tantervét. Milyen örvendetes változás benne, hogy a keretek, formák, módszerek papírgazdasága helyett a nevelő személyiségére helyezi a súlyt! Bizony várva-várt fel szabadulás ez a formák „törvény“-béklyóiból. Hogy ne az eltöröltetés, hanem a betöltés lépjen előtérbe, nem felemás igában, hanem egyedül Ő általa, aki az út, igazság és élet. Úgy érzem az „Én“ kérdésének a megoldásához I. Péter 2, 5 vezet el, nem mint a címben van „tapasztalataim“, hanem „nyomorúságaimon“ keresztül. Élő kő vagyok-é, Krisztus eleven testének, az Anyaszentegyháznak életsejtje, aki szervesen beépül, másokat is beépít, avagy lélekhulla vagyok, a rámbizottakat a lélek hullamérgével mérgező? Közellenség? Hogyan lehetek hát élő kő? Ha rádöbbenek, hogy bizony hullamérget termelő tetem, a Sátán megmérgezettje vagyok, pokolfajzat. De van Valaki, aki leszállt helyettem a hulláknak szánt pokolba s harmadnapon diadalmasan feltámadott, ez az én Uram! Él és uralkodik mindörökké! Beépít engem méltatlant, megelevenített hullát, az Ő örökkévaló szent testébe! Erről bizonyosságot kell tennem! Ez az én tapasztalatom.

Ludván Sándor

igazgató tanító, Celldömölk.

Magunk között.

Megemlékezés a hősi halottakról.

Szükségét érzem annak, hogy felhívjam lelkész társaim figyelmét Dr. Révész Imre debreceni ref. püspöknek a tiszántúli ref. lelkipásztorokhoz intézett rendeletére. Jó mindezt nekünk is megszívlelnünk:

„Hős honvédségünknek a keresztyén hazafiság legszentebb javaiért vívott küzdelmei, amelyek jóbarátban és ellenségben egyaránt tiszteletet és csodálatot ébresztenek, fájdalom, véráldozattal járnak. Ama hősi halottaink, akiknek földi maradványait hozzátartozóik nem tudják hazahozatni, idegen földben pihennek. Ilyen esetekben bizonyára többször fog előfordulni, hogy a gyászoló család a lelkipásztort megkeresi avégből, hogy halottjukról és gyászuokról a templomban valami formában megemlékezés történjék. A gyászolóknak ez a kívánsága magábanvéve éppen olyan természetes és keresztyénileg épűgy indokolható, mint például a betegeknek és szenvedőknek az a maguk vagy családjuk részéről kifejezett óhajta, hogy imádságaiban emlékezzék meg róluk a gyülekezet. Ugyanakkor azonban a leggondosabban ügyelni kell arra, hogy a tiszta evangélium tanításaival és azokon alapuló hitvallásunkkal semmi legkisebb ellenkezésbe ne kerüljünk. Ezért egyfelől emlékeztetem lelkipásztor és lelkésztestvéreimet az Istentiszteleti Rendtartás 42. lapján mondottakra, úgyszintén arra, ami a 45. lapon a *temetés utáni gyászsistentiszteletről* olvasható. Másfelől a gyakorlati megoldás szempontjából leghelyesebbnek azt találom, hogy amennyiben a gyászoló család részéről ilyen óhajta és igény fölmerül, a család gyöngéd és tapintatos pásztori felvilágosítása és előkészítése után a legközelebbi vasárnap délelőtti istentiszteleten a záró- (nagy, vagy papi) imádságban kell könyörögni, természetesen *nevek fölemlítése nélkül*, a hősi halottak hátramaradottainak megvigasztalásáért és hálát adni az Úrnak, hogy magyar szívek véráldozatát elfogadja a magyar jövő építésére. Az áldás *utáni* hirdetések között azután *első helyen* be kell jelenteni a gyülekezetnek ünnepélyes szövegezéssel *névszerint* az idegen földben eltemetett hősi halottakat és felhívni a gyülekezetet, vegye körül hátramaradottaikat különösen gyöngéd, és ha kell, segítő szeretetével, s a megvigasztaltatásukért való könyörgésben ne szűnjék meg. Mondanom sem kell, hogy kerülendő nemcsak minden hitvallásellenes szó és gondolat, hanem a halottak és a hozzájuk tartozók búcsúztatásszerű fölemlgetése és általában a kizárólag érzelmi hatásokra való törekvés is. Mind az imádság idevonatkozó részének, mint a hirdetésnek a János ev. 15, 13; János I. levele 3, 14., 15., 16; II. Kor. 4, 7—12. és a hasonló igék gondolatkörében kell mozognia. Ha a helyzet és a körülmények úgy hozzák magukkal, ugyanilyen eljárás a vasárnap délutáni, sőt a hétköznap reggeli istentiszteleten is helyet találhat.“

Csak megemlítem, hogy evangélikus egyházunkban a hirdetések a szószéki imádságot követő énekvers után vannak s így a névszerinti megemlékezés is értelemszerűen oda kell, hogy kerüljön.

Körlevelet

küldtünk szét szeptember közepén lelkészi és levitatanítói karunkhoz, melyben hozzászólásokat kértünk folyóiratunk szerkesztéséhez. A feltett kérdéseket itt is megismételjük:

1. Minek örült az eddigi „Lelkipásztor“-számokban? Minek vette hasznát? Mit tartott jónak és szükségesnek?

2. Mit kifogásol és hiányol az eddigi munkában és az új célkitűzésben? Mi volt és mi lenne felesleges?

3. Hogyan lehetne a bajokon, hiányokon segíteni? Mik a tanácsai, javaslatai, ötletei?

4. Milyen kérdések érdeklík? Mikkal foglalkozik? Milyen témára vagy könyvre szeretné felhívni a figyelmet.

5. Hajlandó-e Lutherrel foglalkozni? Exegezissel? Az igehirdetés kérdéseivel? Didaktikával és a tanítás módszeres kidolgozásával? A lelki élet, lélekvezetés és lelki gondozás kérdéseivel? A közösség-szervezés, szeretetmunka és szociális kérdés reánk tartozó problémáival?

6. Milyen határozott feladatra vállalkozik? Milyen téma van esetleg tarsolyában, amellyel mindnyájunknak szolgálhatna?

7. Kiket ismer, akiket be lehetne a lelkészek és tanítók, tanárok közül, egyéb gyülekezeti tagok közül kapcsolni munkánkba?

8. Kiket ajánl előfizetőnek, kinek küldjünk mutatószámot?

9. Egyéb észrevétel.

Eddig is szép számú s öröndetes válasz érkezett. Várjuk a további válaszokat.

Könyvtárban

Zalánfy Aladár: Luther Márton vallásos költeményeinek dallamai. Budapest, 1941. Szerző kiadása. Ára 4 P. Kapható a szerzőnél Budapest, Práter-u. 63., a Luther Társaság könyvkereskedésében (Bpest, Üllői-út 24.) és Rózsavölgyi és Társa zeneműkereskedésében (Bpest, IV., Szervita-tér 5.). 36 oldal.

A szerző, ki a zeneművészeti főiskola tanára és Deák-téri templomunk főorgonása, ebben a gyűjteményben a ma Németországban használatos összes Luther énekeket közre adja, számszerint 33-at. Dallam és letét szempontjából is szorgos egyházzenetörténeti kutatás eredményét tárja elénk. Ezen kívül összegyűjtötte az egyes énekeknek különböző magyar fordításait is. Míg lapozgatjuk s énekelgetjük, szégyenkezve gondolunk arra, hogy mennyi énekkincset engedünk heverni kiaknázatlanul. Igaza van a szerzőnek: Ezek az énekek evangélikus egyházunk törzsénekei. Ismernünk kell.

Czakó Jenő: Utitárs. Segédkönyv a gyakorlati bibliatanulmányozók számára. Budapest, 1941. Ára 1.50 P. Kapható a Bethánia könyvkereskedésében, Budapest, VII., Gyulai Pál u. 9. 100 oldal.

A szerző ceglédi ref. vallástanár. Vallástanítói munkájában és az evangéliumi közösségek között való forgolódásában sokszor érezte hiányát annak, hogy nincs olyan egészen rövid és gyakorlati bibliai segédkönyv, amit a teológiát nem tanult bibliaolvasók akár bibliájuk mellé is köthetnek s amiben megtaláljuk azokat a történeti, régiségtani s egyéb szükséges ismereteket, amelyek nélkül sokszor nehezen boldogulnak a biblia világában. Erre a célra írta ezt a füzetet s ezért adta ki olyan formában is, hogy a szokásos iskolai biblia nagyságában megjelent bibliákhoz könnyen hozzá is köthethető. Ír a bibliáról általában, megrajzolja a bibliai korok politikai, vallási és társadalmi képét, időrendi táblázatba foglalja az eseményeket, megismertet a szerzőkkel, a bibliai szöveg alapjául szolgáló kódexekkel. Mindezt rendkívül tömören és világosan. Melegen ajánlom.

Dr. Bruckner Győző: A magyarhoni evangélikus egyház jog fejlődésének legújabb vezérelvei az 1934—37-iki egyházi törvényekben. Különlenyomat a Notter Antal Emlékkönyvből. Budapest, 1941. Kapható a miskolci jogakadémián. Ára ? 40 oldal.

Jogakadémiánk tudós dékánja ebben a munkájában a történetíró szemével veszi bonckés alá új egyházi törvényünket. Személyes tapasztalat és a vonatkozó irodalom összegyűjtése alapján rajzolja meg azt a lelki hátteret, amelyből új törvényünk kinőtt. Úgy látja, hogy a legújabb egyházi joganyagon az egyházvédelmi törekvés húzódik végig, mint vörös fonál. Rámutat arra is, hogy az új törvényben mennyi korszerű, szociális, valamint népi célokat szem előtt tartó jogalkotás van, de rámutat a meg nem oldott feladatokra is: Hiányzik az egységes evangélikus kultúrpolitika, az egyetemes egyházi adó, a városi egyházmegyék létesítése. Minden lelkész kíváncsú, hogy így tudjon nézni törvénykönyvünkre, látva benne nemcsak a paragrafusokat, hanem az azokban kifejeződő célkitűzéseket is.

Boleratzky Lóránd: A magyar evangélikus püspöki intézmény egyházi és egyházkormányzati szerepe és jelentősége. A tiszai evangélikus egyházkerület miskolci jogakadémiája szemináriumainak értekezéssorozatában a 13. szám. Miskolc, 1941. Kapható a miskolci jogakadémián. Ára ? 146 oldal.

Aki a miskolci jogakadémia egyházi szemináriumának kiadványsorozatát végignézi, tisztelettel áll meg az előtt a szorgalmas és modern munka előtt, amelyről ezek a kiadványok tanubizonytságot tesznek. Huszonegy szemináriumi kiadvány látott már napvilágot. Ez a legutóbbi a jogakadémia 1940 őszén kiírt pályázatára készült. Végigkíséri nagy vonásokban a püspöki intézmény kialakulását, megrajzolja jogkörét a ma érvényben levő egyházi törvények alapján s foglalkozik azokkal a problémákkal, amelyek a jövőjét akarják formálni. Komoly, értékes munka. T.